

Categorie

PSYCHIATRIE

ADOLESCENT SUICIDE : A MATTER OF LIFE AND DEATH

Seymour Perlin en Ronald Capalaces, USA, 1978, 40 minuten, film, Engels gesproken.

De rode draad in deze informatieve film over zelfdoding van adolescenten wordt gevormd door een interview met een psychiater. Deze vertelt over het gevoelsleven van adolescenten, het vaak negatieve zelfbeeld en de omstandigheden die kunnen leiden tot suïcide.

"Een zelfmoordpoging is een schreeuw om hulp," zo vertelt de psychiater, terwijl de film geënceneerde beelden laat zien van mensen die vertwijfeld om hulp aankloppen bij een vriendin, een decaan of een hulpverlener. In deze scènes kijkt de camera door de ogen van de hulpvrager, waardoor als het ware face-to-face advies gegeven wordt wat te doen in bepaalde kritieke situaties. De psychiater benadrukt nog eens dat iemand met zelfmoordneigingen misschien wel depressief, maar zeker niet geestesziek hoeft te zijn. Vaak is er sprake van een tijdelijke crisis. Het belang van telefonische hulpdiensten in dit soort situaties komt ter sprake, terwijl ook wordt ingegaan op de reacties van de omgeving: de gevoelens van schuld, woede en onbegrip, na een zelfmoord. Tot slot wordt geconcludeerd hoe belangrijk het is dat adolescenten over hun gevoelens kunnen praten met ouders of vrienden.

Trefw.: suïcidepogingen/ adolescenten

DE AFSTAND TUSSEN THUIS

Willem Kroon, Ned., 1986, 29 min., video.

"De afstand tussen thuis" is een korte speelfilm over de problemen die jongeren kunnen ondervinden, wanneer ze het ouderlijk huis verlaten om te gaan studeren. Hoofdpersoon in de film is de eerstejaars studente Marja. Als de film begint heeft ze net een tentamen verknald. Ze gaat terug naar haar ouders om met hen te praten, maar vindt geen gehoor voor haar problemen. In een gesprek met een vriendin vertelt ze dat ze zich "alleen en opgefokt" voelt. Ook met haar vriend Peter botert het niet helemaal. Op de universiteit loopt ze weg uit een werkgroep en ook een stage wordt een mislukking. De zaak escaleert wanneer ze thuis op een feestje ruzie krijgt met haar ouders en dan besluit voorlopig niet meer thuis te komen. De film is gemaakt in opdracht van de Stichting Hulpverlening Studenten Beroepsonderwijs in Groningen.

Trefw.: psychiatrie/relatie/gezin

DE AMAZONES VAN HARREVELD

Thom Verheul, Nederland, 1999, 3x40 min.

Driedelige serie die uiteindelijk één verhaal vormt over twee tienermeisjes, Marjory en Saskia, op de gesloten afdeling van de justitiële jeugdinstelling Harreveld. Op deze afdeling zitten tien meisjes die tot hun 18de onder toezicht zijn geplaatst en voor wie Harreveld vaak het laatste station is. Meisjes die in hun jeugd emotioneel zijn verwaarloosd, die agressief reageren op hun omgeving en geen vertrouwen hebben in volwassenen. Soms is incest de oorzaak van veel problemen, zoals in het geval van Marjory, die misbruikt is door haar pleegvader.

Bij Saskia spelen psychische problemen haar parten. Op haar 11de had ze al last van depressies. Ze trok zich terug in haar eigen wereld, snijdt zichzelf regelmatig in haar arm met een scheermesje en is suïcidaal. Zij is vanuit een psychiatrische instelling in Harreveld terecht gekomen, waar ze zich helemaal niet thuisvoelt. Filmmaker Thom Verheul volgde het tweetal over een lange periode en maakte een indringend portret van het leven in een jeugdinstelling. Soms knalt het en moet er hard worden ingegrepen; de glaszetter is kind aan huis in Harreveld. Na het tweede deel verdwijnt Saskia uit de film omdat die terugkeert in het

gewone leven en niet meer gefilmd wil worden. Marjory daarentegen wil onomwonden haar verhaal kwijt en wordt gaandeweg de amazone waar de film om draait. Als ze 18 wordt moet ze, tegen haar zin, de inrichting verlaten, komt tijdelijk in de psychiatrie terecht en daarna in een pleeggezin waar ze zich eindelijk 'thuis' lijkt te voelen.

Trefw: psychiatrie/jongeren/jeugdbescherming

DE ANGST DE BAAS.

Rebecca Coffey, USA, 1988, 28 minuten, Nederlands ondertiteld,

Angsten kunnen het leven van mensen zo beïnvloeden dat ze niet meer in staat zijn normaal te functioneren. In deze film wordt een portret gegeven van drie mensen die te maken hebben met angststoornissen. Sandy heeft sinds zeven jaar last van smetvrees en de daarbij horende dwangmatige handelingen (handen wassen, schoonmaken). Steve wordt geplaagd door zijn fobie voor autowegen en met name bruggen, die hem het autorijden vrijwel onmogelijk maakt en Eileen kreeg zonder direct aanwijsbare reden opeens last van huilbuien, hartkloppingen en chronische overbezorgdheid. De film laat zien hoe zij, met behulp van psychotherapie hun angst de baas trachten te worden.

Trefw.: psychotherapie/ angststoornissen/ fobieën

ANOREXIA NERVOSA 2 delen

1. Introductieband, 30 minuten

2. Niemand keek echt naar mij (16 min.)/Met passen vooruit (34 min.), totaal 50 min.

Karin Jansen en Charlotte Lemmers, Nederland, 1987,

Anorexia Nervosa 1. Introductieband

In deze film worden een man en een vrouw geïnterviewd over hun extreme vermageringsdrift. Beiden vonden zichzelf te dik en zochten een oplossing in rigoureuze lijnen. Maar uiteindelijk kwamen ze in het ziekenhuis terecht en moesten langdurig worden behandeld om van de anorexia nervosa af te komen. De film concentreert zich op het levensverhaal van de twee geïnterviewden, terwijl tussendoor in een begeleidend commentaar informatie wordt gegeven over de kenmerken van anorexia nervosa en welke typen mensen er gevoelig voor zijn. Aan het eind wordt ook kort ingegaan op de complexiteit van het probleem en de verschillende therapieën die vaak nodig zijn om de problemen te kunnen overwinnen.

Anorexia nervosa 2. Niemand keek echt naar mij/Met passen vooruit

De film "Niemand keek echt naar mij/Met passen vooruit" bestaat uit een 2-delig interview met Helmi, een jonge vrouw die terugkijkt op haar jeugd en puberteit en haar langdurige, intensieve behandeling vanwege anorexia nervosa. In het eerste deel van het interview ('Niemand keek echt naar mij') geeft ze een karakterschets van zichzelf (geen nee kunnen zeggen, altijd braaf en aardig willen zijn) en het gezins waarin ze opgroeide. Een gezin met drie kinderen, een vader die altijd moe was door het harde werken en een moeder die het huishouden bestierde met Helmi als een meegaand meisje dat aan de verwachtingen van haar ouders wilde voldoen, tot (niet) eten een obsessie voor haar wordt.

In het tweede deel van het interview met Helmi ('Met passen vooruit') wordt uitgebreid ingegaan op haar behandelingsgeschiedenis. Via de huisarts naar een agoog, waarmee ze anderhalf jaar tevergeefs gesprekken voerde, gevolgd door een opname in het ziekenhuis toen ze nog maar zesentwintig kilo woog en op het randje van de dood lag.

Na hersteld te zijn ging het opnieuw fout en werd ze langdurig opgenomen op de psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis. Daarna volgde behandeling in een psychotherapeutisch centrum, waar een psychotherapeute er na vele maanden van groepstherapie en ook een regressietherapie van drie maanden in slaagde een doorbraak te forceren, waardoor Helmi nu weer zelfstandig op kamers kan wonen, werkt, een vriendenkring heeft opgebouwd en geleerd heeft te genieten van het leven.

Gemaakt in opdracht van de projectgroep Anorexia Nervosa van het Andragogisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen.

Trefw.: anorexia nervosa/ therapie

In de film "Niemand keek echt naar mij/Met passen vooruit" wordt een ander praktijkvoorbeeld getoond, met hierin specifieke aandacht voor de behandeling van anorexia nervosa.

Gemaakt in opdracht van de Projectgroep Anorexia Nervosa van het Andragogisch Instituut van de universiteit van Groningen.

Trefw.: anorexia nervosa/ eetstoornissen

ARENDS

Jelle Nesna, Nederland, 1997, 52 minuten. Met: Jeroen Willems als Jan Arends.

Korte speelfilm over het problematische leven van de schrijver Jan Arends, die in 1974 zelfmoord pleegde na een leven van vallen en opstaan, worstelend met zijn depressieve stemmingen die hem regelmatig in een inrichting deden belanden. In flash-backs wordt een beeld gegeven van verschillende fasen uit zijn leven. Zijn inrichtingsleven bijvoorbeeld, dat hij beschreef in 'Keefman', zijn beroemdste boek. We zien hem aan het werk als tekstschrijver op een reclamebureau en als huisknecht bij een rijke dame. Zijn relatie met vrouwen is problematisch. Hij is er door geobsedeerd, heeft er seksuele fantasieën over, maar tot een bevredigende relatie komt het niet. Soms vlucht hij in de alcohol of blijft dagen op zijn bed liggen en vervuilt steeds meer. Daarbij wordt hij regelmatig op zijn huid gezeten door zijn hospita, die hem vernedert en agressief behandelt. Terwijl in de flash-backs steeds verder wordt teruggegaan in de tijd, tot in zijn kinderjaren, komt in de realiteit het einde steeds dichterbij. Tot het moment waarop hij op een brancard wordt afgevoerd nadat hij, 50 jaar oud en net voor de verschijning van zijn tweede bundel, 'Lunchpauzegedichten', uit het raam van zijn woning aan het Amsterdamse Roelof Hartplein is gesprongen.

Trefw.: depressie/ suicide/ isoleren/ biografieën

ASYLUM

Peter Robinson, Engeland, 1971, 80 min., film, Nederlands ondertiteld.

De filmer Peter Robinson observeerde het interactie-gebeuren in een volgens de ideeën van Laing functionerende therapeutische gemeenschap in Engeland. Het resultaat is een fascinerende documentaire over mensen, die in hun intensief verkeer met therapeuten en met lotgenoten hun gestoord en storend gedrag tenslotte gaan opgeven; het gezonde stuk van hun persoonlijkheid krijgt de overhand.

Trefw.: psychiatrie

ASYLUM USA (GEKKENHUIS)

Sarah Mondale, USA, 1988, 57 minuten, Nederlands ondertiteld.

De ondertitel van deze film, "150 years of failures with asylums", geeft direct al aan wat de kijker te wachten staat: een kritische documentaire over de geschiedenis van de (Amerikaanse) psychiatrie. Een opmerkelijke film, die begint bij de zwervers in de stad Washington, van wie naar schatting eenderde als gevolg van de deinstitutionalisering afkomstig is uit de psychiatrie, en die vervolgens teruggaat naar het midden van de vorige eeuw toen buiten Washington een van de eerste psychiatrische instellingen werd opgezet. De geschiedenis van deze instelling, het Saint Elizabeths Hospital, vormt de rode draad in deze film. Een instelling waar in 1851 onder riante omstandigheden de eerste patiënt werd

opgenomen en waar precies honderd jaar later onder mensonterende omstandigheden meer dan zeventienduizend patiënten waren gehuisvest.

Afgewisseld met de commentaren van de historici David Rothman en Gerald N. Grob, wordt stilgestaan bij een aantal typerende ontwikkelingen in de psychiatrie: van de dubieuze diagnoses uit de beginjaren van de psychiatrie, tot de experimenten met patiënten aan het eind van de vorige eeuw en de jaren dertig (water, stroom, insuline, shock, radiation en lobotomie). Via een proces aan het eind van de 19de eeuw komt de toerekeningsvatbaarheid van criminelen ter sprake. Na Freud doet uiteraard de psycho-analyse zijn intrede en vanaf de jaren vijftig is er 'a pill for every ill'.

De film bevat unieke historische opnamen, uiteenlopend van de experimenten met patiënten, soldaten die met 'shell shock' (PTSD) terugkomen uit de tweede wereldoorlog, overvolle inrichtingen met onhoudbare toestanden in de jaren vijftig, tot de toespraak van Kennedy in de jaren zestig, die aankondigt dat het aantal patiënten in State Mental Hospitals zal worden gehalveerd (in Saint Elizabeths wordt zelfs 70% van de patiënten ontslagen). De gevolgen van deze deinstitutionalisering zijn tot op de dag van vandaag zichtbaar in de grote steden van Amerika.

Trefw.: psychiatrie/ geschiedenis/ verenigde staten/ negentiende eeuw/ twintigste eeuw

AUTISME

België, 1987, 55 minuten, Nederlands gesproken.

De nadruk in deze Belgische televisieproductie over autisme ligt op het zogeheten TEACCH-programma dat wordt toegepast bij de behandeling c.q. begeleiding van autisten en hun ouders in de Amerikaanse staat North-Carolina. Onder leiding van prof.dr. E. Schoppler is een programma ontwikkeld waarin therapeuten, leerkrachten en ouders gezamenlijk betrokken zijn bij de aanpak van de problemen. De ouders worden enerzijds geholpen via hometraining, maar fungeren tegelijk als medetherapeut bij het stellen van een juiste diagnose en behandelingsmethode. Naast een interview met Schoppler, komen ouders aan het woord die vertellen over hun ervaringen met het TEACCH-programma. Tussendoor zien we autistische kinderen bezig met het uitvoeren van gerichte opdrachten, taallessen bijvoorbeeld, terwijl dit naarmate de kinderen ouder worden overgaat in jobtraining. In een aantal gevallen leidt dit tot eenvoudige baantjes in een restaurant of een bibliotheek, terwijl het jarenlange TEACCH-programma er ook voor gezorgd heeft dat oudere autisten in groepsverband kunnen gaan samenwonen.

Trefw.: autisme/ therapie/ training

AUTISME : PSYCHOLOGISCH EDUCATIEF PROFIEL

Jan IJzerman, Nederland, 1988, 34 minuten.

Instructiefilm over de z.g. PEP-methode, een observatiemethode om zowel ontwikkelings- als gedragsafwijkingen bij jonge, in hun ontwikkeling gestoorde kinderen, in beeld te brengen. Doel is om aan de hand van dit onderzoeksinstrument een individueel handelings- en onderwijsprogramma samen te stellen. In de film zijn twee praktijkgevallen te zien waarbij door een proefleidster de PEP wordt afgenomen bij twee autistische kinderen. De proefleidster vertelt over de gebieden -ontwikkelingsfuncties en pathologiegebieden waarop de PEP zich richt. Soms wordt de test op video opgenomen, maar meestal wordt er handmatig 'geobserveerd' door een scoringsassistent. Na de proef worden de resultaten in een testprofiel weergegeven, terwijl er ook een z.g. pathologieschaal wordt gemaakt en een ontwikkelingsschaal. Daarop valt af te lezen waar de zwakke punten van een kind zitten en welke zaken apart moeten worden gestimuleerd.

Gemaakt in opdracht van het Pedologisch instituut 'De Hondsborg' in Oisterwijk en de Sectie Toegepaste Sociale Psychologie van de Katholieke Universiteit Brabant.
Trefw.: ontwikkelingsstoornissen/ wetenschappelijk onderzoek/ autisme

AUTISTISCH

Joost de Smeth, Nederland, 1987, 30 minuten.

Autistische kinderen zien er normaal uit, maar ze missen de mogelijkheden van samenspel en samenspraak omdat ze opgesloten zitten in hun eigen wereld en zich niet in een ander kunnen verplaatsen. Het is een ernstige handicap die de ontwikkeling van zien, horen en praten verhindert en die relaties onmogelijk maakt. Voorbeelden daarvan zijn te zien in deze documentaire, waarin niet alleen op een heldere manier wordt uitgelegd wat autisme is, maar ook aan de hand van praktijksituaties en interviews met betrokken ouders en autisten zelf een beeld wordt geschapen van diverse gevallen van autisme. Van de 5-jarige Mark die thuis de hele dag ogenschijnlijk doelloos door het huis loopt tot de 23-jarige Julius die de hele dag technische schema's tekent in een dagverblijf. De film maakt ook duidelijk dat autisme niet alleen bij jonge kinderen voorkomt, maar dat er ook autistische volwassenen zijn, die na jarenlange training en begeleiding een aantal basisvaardigheden hebben aangeleerd om zich enigszins te kunnen redden. Gemaakt in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Autisme en verwante contactstoornissen (NVA).

Trefw.: autisme/ levensfasen

BAMAKO, WEG UIT HET ZIEKENHUIS

Jean-Bernard Andro, Frankrijk, 1988, 23 minuten, Nederlands ondertiteld.

'Bamako, weg uit het ziekenhuis' is opgenomen in Mali en gaat nader in op de situatie van de psychiatrische hulpverlening in dit land. Er zijn slechts twee psychiaters op zeven miljoen inwoners. Veel patiënten zitten opgesloten in inrichtingen en worden daar grotendeels aan hun lot overgelaten. Maar sinds kort is er sprake van een opvallende vernieuwing in de behandeling van patiënten. Er wordt gestreefd naar een vermenging van westerse en traditionele behandelwijzen, door patiënten zoveel mogelijk onder te brengen in een omgeving die veel gelijkenis vertoont met een normale, Afrikaanse woonsituatie. In de film zien we een voorbeeld van deze vorm van transculturele psychiatrie: de patiënten wonen in zelfgebouwde huizen, en familieleden leven daar met hen samen. Daarnaast wordt bij de behandeling gebruik gemaakt van zowel westerse medicatie als van traditionele genezers en medicijnmannen. Deze wijze van behandeling heeft het voordeel dat de patiënt behandeld wordt op een manier die aansluit bij zijn belevingswereld en zijn achtergrond. Tenslotte maakt de film duidelijk dat ook in Afrika mensen aan een ogenschijnlijk zo westerse ziekte als depressiviteit kunnen lijden.

Trefw.: transculturele psychiatrie/ Afrika/ psychiatrie

BEGELEIDINGSMOGELIJKHEDEN VOOR AUTISTEN

Henk Jansen, Nederland, 1989, 23 minuten.

Voor autisten bestaan in Nederland geen aparte instituten voor opvang en begeleiding. 75% zit in gemeleerde groepen in instituten voor verstandelijk gehandicapten. In de film wordt gepleit voor een aangepaste begeleidingsvorm, zoals die bijvoorbeeld wordt toegepast in 'Woning 25', een begeleid wonenproject in Zoeterwoude. Daar wonen vijf autisten en hun begeleiders in een woongroep bij elkaar. Het gaat om een groep verstandelijk gehandicapte autisten, die dagelijks training krijgen in motorische vaardigheden en huishoudelijk werk. Ook probeert men obsessief gedrag en stereotype handelingen af te zwakken en om te buigen. Duidelijk wordt dat de werkdruk groot is en dat eindeloos geduld een eerste vereiste is. Permanent is men ermee bezig om de pupillen uit hun isolement te halen. Daar hoort onder

andere een dagje-uit bij, samen met andere verstandelijk gehandicapten, terwijl ook weekendbezoek aan ouders wordt gestimuleerd. Gemaakt in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Autisme.

Trefw.: autisme/ begeleid wonen

BEGIN VAN EEN ALTERNATIEF

Nederland, 1990, 30 minuten.

Opnamevervangende dagbehandeling is het alternatief dat in deze film wordt aangedragen in ruil voor opname in een psychiatrische kliniek. Een vorm van behandeling waarbij nauw wordt samengewerkt tussen psychiatrisch centrum, polikliniek, RIAGG en huisarts en waarbij geprobeerd wordt patiënten met structurele psychiatrische problemen -depressieve, angstige, verwarde en ook psychotische mensen- in een dagcentrum te behandelen. Belangrijkste verschil met een gewone opname is dat de patiënt overdag naar de kliniek komt, maar 's nachts thuis slaapt. Daarnaast maakt ook huisbezoek een vast onderdeel uit van het behandelprogramma.

De film volgt twee echtparen, die via het zg. 'Substitutieproject Drenthe' te maken krijgen met opnamevervangende dagbehandeling. Behandelaars en hulpverleners uit de verschillende disciplines vertellen over de belangrijkste voordelen van deze behandelvorm, terwijl voorbeelden te zien zijn van een (geënceneerd) screeningsgesprek, een groepsbijeenkomst in het dagcentrum, een huisbezoek en het zgn. behandel-adviesoverleg, waarin met name ook de medicatie aan de orde komt. Achterliggend doel van dit 'behandelalternatief' is het leveren van intensieve zorg op maat en proberen de psychiatrie dichter bij huis te brengen.

Trefw.: deeltijdbehandeling/ substitutie/ psychiatrie

BESCHERMD WONEN

Remy Vlek, Nederland, 1991, 30 minuten.

Deze videofilm handelt over de hulpverlening in Regionale Instellingen voor Beschermd Wonen (RIWB). Aan het woord komen Anneke en Gerrit, die allebei moeilijkheden hebben met zelfstandig wonen. Anneke is verschillende malen opgenomen geweest en Gerrit is altijd sterk afhankelijk geweest van familieleden. Ze wonen nu in een beschermende woonvorm. Een manier van wonen die gericht is op het zo zelfstandig mogelijk functioneren van mensen die psychisch of sociaal kwetsbaar zijn. Gekozen is daarbij voor een zo normaal mogelijke woonomgeving in de stad, met verschillende maatschappelijke voorzieningen in de nabijheid. Gerrit is al wat ouder en beseft dat hij niet in staat is om voor zichzelf te zorgen. Anneke daarentegen woont in een groep waarin zij zich voorbereidt om weer zelfstandig te gaan wonen. De woonvorm biedt ook de mogelijkheid deel te nemen aan arbeidsprojecten in de geestelijke gezondheidszorg. Zo werkt Gerrit als stratenmaker en is Anneke actief bij een arbeidsproject voor ex-psychiatrische patiënten op een boerderij. De overstap naar zelfstandig wonen wordt door Anneke, onder begeleiding, gemaakt. Eerdere pogingen mislukten. Daarom blijft zij nog geruime tijd onder de hoede van de RIBW. Van beschermd wonen is Anneke overgestapt naar begeleid wonen. Daarmee is zij een stap dichterbij gekomen naar een volledige terugkeer in de maatschappij.

Trefw.: ribw/ beschermende woonvormen/ begeleid wonen/ arbeidsrehabilitatie

BETERE BETREKKINGEN

Yaël Koren, Nederland, 1997, 40 minuten.

'Beter betrekkingen' is een film over arbeidsrehabilitatie en de perspectieven van (ex-) psychiatrische patiënten op al dan niet reguliere, betaalde arbeid. Aan het woord komen vier ex-psychiatrische patiënten die uitvoerig vertellen over hun ziektegeschiedenis, hun opnames en hun verlangen om weer als gewone burger aan het werk te gaan. Een opname

leidt vaak tot stigmatisering en maakt het er op de arbeidsmarkt niet gemakkelijker op. Daarom wordt er in sommige gevallen gewerkt met 'supported employment' om de terugkeer in het bedrijfsleven te vergemakkelijken. Jan Winday, directeur van een sociale werkplaats, is ervan overtuigd dat hij elke ex-psychiatrische patiënt aan gepast werk kan helpen, maar de meesten willen weer een gewone, betaalde baan. En daarbij falen ze nogal eens omdat ze, volgens hem, hun eisen vaak te hoog stellen. Voor Herman Donners is het, na een periode van zware depressies die leidden tot een opname, gelukt om weer terug te keren bij zijn oude baas. En ook Wilma Boevink werkt weer na enkele jaren van 'hospitalisatie'. Ze kon als stagiaire aan de slag bij het Trimbos-instituut, waar ze nu werkt als wetenschappelijk onderzoekster. Maar niet allemaal hebben ze evenveel succes. Sake van der Beemd ziet zichzelf na een ernstige geestescrisis niet meer terugkeren in zijn baan als ziekenbroeder. Hij zit in een beschermd wonenproject en is nu op zoek naar werk dat niet te belastend is. Ook Ellen Vermaire is na een depressieve periode nog sceptisch over haar 'werkvermogen', al ziet zij, net als de andere geïnterviewden, wel het belang van arbeidsrehabilitatie. Gemaakt in opdracht van het Landelijk Steunpunt voor Dagbesteding en Arbeidsrehabilitatie en is bedoeld voor hulpverleners in de ggz, (ex-)patiënten en medewerkers arbeidsbemiddeling.

Trefw.: arbeidsrehabilitatie/ begeleid werken/ sociale werkvoorziening/ psychiatrische patiënten

EEN BIJZONDERE BAND (2 delen)

Ad Dam, Nederland, 1993, 25 minuten per deel. (matige beeldkwaliteit)

Deel 1 is bedoeld voor hulpverleners; deel 2 voor familieleden.

Vijf mensen vertellen in deze film over hun ervaringen met een familielid met psychiatrische problemen. Zoals Marian van wie de moeder manisch-depressief is, het echtpaar Lilian en Jaap die een dochter van 26 hebben met hetzelfde ziektebeeld. Evenals de vrouw van Herman, die al sinds haar 18de op de grens leeft tussen thuis en de inrichting. En ten slotte Christa die zich al jaren geconfronteerd ziet met een oudere zuster met psychische problemen.

In deel 1 komen aan de orde: de situatie thuis, het eerste contact en de ervaringen met de hulpverlening, terwijl de band besluit met enkele tips van familieleden voor hulpverleners. De familieleden geven in deze eerste band allereerst aan hoe ze het ziek-zijn van hun moeder, dochter, vrouw of zuster hebben ervaren. Het onvoorspelbare ziekteverloop en de langzame verwijdering, de onduidelijkheid over het ziektebeeld en hoe je ermee om moet gaan. De soms summiere contacten met hulpverleners en de structurele behoefte aan meer informatie.

In deel 2 vertellen de geïnterviewden hoe ze met de ziekte van hun moeder, dochter, vrouw of zuster hebben leren omgaan, hoe ze soms zelf professionele hulp hebben gezocht. De één omdat hij op zijn werk stuitte op onbegrip, een ander omdat ze alles inslikte en er niet over sprak en een derde omdat ze bang was zelf ook gek te worden. Via psychotherapie of praatgroepen van bijvoorbeeld een familievereniging hebben ze geleerd aan zichzelf te denken, assertiever te zijn en ook kritisch te zijn ten opzichte van de hulpverlening. Met vrienden en kennissen blijken ze moeilijk over hun problemen te kunnen praten, vandaar het enorme belang van praatgroepen waar je lotgenoten treft die wel naar je luisteren.

Gemaakt in opdracht van de RIAGG Flevoland in samenwerking met Stichting Labyrint/In Perspectief.

Trefw.: familie/ psychiatrische patiënten/ gezinnen

BINNEN IS NET ALS BUITEN, ALLEEN ANDERS

(Reservate: drinnen, das ist wie draussen, nur anders).

Michael Mrakisch, BRD, 1977, 97 min., film, magnetisch geluid.

In deze lange Duitse documentaire wordt geprobeerd te onderzoeken hoe patiënten de werkelijkheid in de geïnstitutionaliseerde psychiatrie ervaren. Centraal in de film staat het

Landeskrankenhaus Düren, dat als relatief vooruitstrevend te boek staat onder de ruim zestig psychiatrische inrichtingen in West-Duitsland. Düren behoort met zijn jaarlijks 2500 tot 3000 patiënten tot de middelgrote inrichtingen. Mrakisch toont in deze film waarom en onder welke omstandigheden het tot een opname komt. Daarnaast geeft de film een beeld van de verhouding tussen arts en patiënt en tussen verplegend personeel en patiënt. Hij laat duidelijk het onvermogen zien om op geestelijke nood en behoeften anders te reageren dan met techniek en organisatie. "Binnen is net als buiten, alleen anders" is een belangwekkende documentaire over de systematiek van de psychiatrische inrichting. Een kritische analyse van het systeem dat mensen tot patiënten maakt, normalen tot abnormalen en begeleiders tot bewaarders.

Trefw.: psychiatrie

DE BINNENKANT

Jan van Venrooy, Ned., 1984, 34 min., video.

De geestelijke gezondheidszorg is in beweging. Oude gebouwen worden gesloopt. De hulp moet dichterbij de mensen. Dat is het motto van het nieuwe beleid. Hoe ervaren hulpverleners en cliënten de veranderingen die zich binnen de psychiatrie voltrekken? Wat gebeurt er met iemand die nu in een crisissituatie terecht komt, hoe wordt hij opgevangen en behandeld in de inrichting? Wat gebeurt er als je uit die inrichting ontslagen wordt, waar kun je naar toe? Op een aantal van deze en andere vragen wordt geprobeerd een antwoord te vinden. Geprobeerd wordt de binnenkant van de psychiatrie zichtbaar te maken. Gemaakt in opdracht van de Stichting Pandora, Amsterdam.

Trefw.: psychiatrie

BINNENSTEBUITEN

Petra van der Werff, Ned., 2000, 26 min.

In deze met eenvoudige middelen gemaakte documentaire keren drie ex-psychiatrische patiënten zichzelf 'binnenstebuiten' om te vertellen over hun gevoelens en ervaringen. Pien (31) heeft lange tijd thuis gezeten met angst- en paniekstoornissen voordat ze in de dagbehandeling van het Willem Arntsz Huis terecht kwam. Heleen (23) had op haar veertiende al last van diepe depressies. Via het Riagg kwam ze vanaf haar zestiende onder behandeling van een psychiater. Zeven jaar later heeft ze het gehad met de hulpverlening en doet het nu op eigen kracht met behulp van medicijnen. Niels (26) is afgestudeerd als creatief therapeut. Hij heeft een moeilijke jeugd gehad en kreeg last van een depressie en paniekaanvallen. Hij is verscheidene malen opgenomen geweest en probeert zich nu ook te redden met antidepressiva.

Alledrie hebben ze het stadium van behandeling en hulpverlening (al dan niet bewust) achter zich gelaten en proberen nu zichzelf te helpen met behulp van medicijnen. Ze hebben een manier gevonden om met hun ziekte om te gaan en toch een 'normaal' bestaan op te bouwen.

Trefw. Psychiatrie, medicijnen, depressie, angststoornissen.

CENTRAL MANOR

Bob Thurber, WCCO- Television, USA, 1985, 85 minuten, Engels gesproken.

Film over het St. Paul halfway house, een psychiatrische tussenvoorziening van het instituut Central Manor in Chicago. Gefilmd vanuit de optiek van de cliënten. Ze vertellen over hun ziekte, hun ervaringen met de psychiatrie, over het noodzakelijke medicijngebruik. De meeste bewoners van St. Paul zijn tussen de 20 en de 40 en hebben al meerdere opnames in

inrichtingen achter de rug. Sommige zijn zo goed als op zichzelf aangewezen, anderen hebben nog contacten met de instelling.

De geïnterviewde cliënten vormen met elkaar een soort dwarsdoorsnede van verschillende typen psychiatrische patiënten. Psychiaters of hulpverleners komen niet of nauwelijks aan het woord. Het zijn de cliënten zelf die hun verhaal vertellen en gevolgd worden in hun wankel pogingen om weer terug te keren in de 'normale' samenleving.

Uitgezonden in twee afleveringen, die achter elkaar zijn gezet met een korte interval ertussen.
Trefw.: psychiatrische patiënten/ beschermende woonvormen

CONTACT

Ton Beckers en Riagg IJsselland, Nederland, 1999, 14 minuten.

'Contact' is een videoband over preventieve interventie voor depressieve moeders en hun baby. Uit onderzoek naar de moeder/kind-interactie is gebleken dat een depressieve moeder niet adequaat kan reageren op de behoefte van het jonge kind. Wanneer dit tekort niet wordt gecompenseerd kunnen problemen optreden in de emotionele ontwikkeling van een kind.

Voor deze depressieve moeders is een methode van preventieve interventie ontwikkeld, die gericht is op het herstellen van het natuurlijke contact tussen moeder en kind. In deze instructieve videoband wordt getoond hoe door een preventiewerker, met behulp van video-opnamen, aan een depressieve moeder wordt geleerd een positief contact te krijgen met haar baby. De film laat een praktijkvoorbeeld zien van een vrouw met een zware depressie, die tijdelijk moet worden opgenomen op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis. Het contact met haar kind is minimaal, zoals blijkt uit de beelden die door een preventiewerker thuis en op de PAAZ zijn gemaakt bij de verzorging van de baby. De opnamen starten op het moment dat de baby zes weken oud is en de moeder nog thuis is. Daarna is met tussenpozen gefilmd, waarbij als contrast ook een scène is ingelast waarbij de vader het kind verzorgt en het contact normaal is. De film eindigt twee weken na de ziekenhuisopname van de moeder. Op dat moment is, mede onder invloed van de aanwijzingen van de preventiewerker, het contact tussen moeder en kind iets verbeterd. (Zie ook de film 'En hoe gaat 't eigenlijk met de kinderen...')

Trefw.: zuigelingen/ postnatale depressie/ kopp/ interventie

DAME MET HET WITTE HOEDJE

Aliona van der Horst, Nederland, 1997, 47 minuten.

Het is tien jaar geleden dat Hanna Michailenko uit de psychiatrische inrichting werd vrijgelaten waar ze zeven jaar zat opgesloten. Ze behoorde tot de laatste politieke gevangenen voor wie de perestrojka letterlijk als een bevrijding kwam. Hanna had een grote mond en zulke mensen werden ten tijde van het Sovjet-regime voor het gemak gek verklaard en in een inrichting opgeborgen. In gesprekken met Hanna, die met haar witte hoedje op straat gezien wordt als een gek oud mens, komt het verleden met onderdrukte emotie naar de oppervlakte. Met een oude vriend praat ze over de arrestaties van toen. Later vertelt ze over haar verplichte opname (diagnose: schizofrenie) en de dwangmedicatie die alle normale functies verstoort. Met de filmmaker keert ze terug naar de inrichting en vertelt over de gebruikelijke elektroshocks op patiënten en haar drang om ondanks alles te willen overleven en niet toe te geven aan haar zelfmoordgedachten. Haar strijdbaarheid blijkt ook nu nog, wanneer op de markt twee mannen, zonder enige aanleiding, om haar papieren vragen. Ze komt direct in opstand om vervolgens door omstanders te worden uitgescholden.

De film eindigt met een bezoek dat Hanna, op uitnodiging, brengt aan een symposium in de Oekraïne, waar ze een getuigenis aflegt over haar ervaringen met de psychiatrie. 'Ik kwam in de psychiatrie terecht omdat ik weigerde voor de KGB te werken', zo laat ze de verzamelde

psychologen en psychiaters in de zaal weten. 'Dame met het witte hoedje' werd tijdens het Nederlands Film Festival 1997 onderscheiden met de Tuschinski Film Award.

Trefw.: psychiatrie/ onvrijwillige opneming/ dwangbehandeling/ Gos

DEELTIJDBEHANDELING IN DE PSYCHIATRIE

Marijke Spigt en Cees Spigt, Nederland, 1985, 15 minuten.

In Nederland bestonden midden jaren tachtig vijftig centra voor deeltijdbehandeling in de psychiatrie. Centra voor mensen die meer nodig hebben dan een of andere therapie en minder dan algemene verzorging in een psychiatrische inrichting. Voor deze film werden opnamen gemaakt in drie dagcentra. Aan het woord komen cliënten en hulpverleners die in het kort vertellen wat dagbehandeling inhoudt. De nadruk ligt daarbij op de verschillende therapieën. Alles wordt op z'n minst even genoemd of getoond in deze film die beschouwd mag worden als een korte oriëntatie op de psychiatrische dagcentra. Gemaakt in opdracht van de Nationale Ziekenhuisraad.

Trefw.: deeltijdbehandeling/ deeltijdbehandeling

DENKT U DAT IK GEK BEN? - SERIE

Stokvis produkties, Nederland, 1992, 3x40 minuten.

Een filmploeg heeft drie weken lang de gang van zaken op de Haagse RIAGG Westhage gevolgd, met als doel een breed publiek een beeld te geven van de psychische nood waarin mensen kunnen raken en wat daaraan vanuit de Regionale Instellingen voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg kan worden gedaan. In drie afzonderlijke delen -die ook los te gebruiken zijn- wordt een dwarsdoorsnede gegeven van het RIAGG-werk. Er worden hulpvragen beantwoord op het gebied van arbeidsproblematiek, relatieproblemen, kinderen, ouder worden, depressies en angststoornissen. Er wordt gewerk met echte cliënten en hulpverleners en zonder dat er zaken zijn geësceneerd. Gemaakt in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (NVAGG), de koepelorganisatie van de RIAGG's in Nederland.

Trefw.: riagg/ psychosociale problemen/crisisinterventie

DENKT U DAT IK GEK BEN? - 1.

Stokvis produkties, Nederland, 1992, 37 minuten.

Het eerste deel uit de serie 'Denkt u dat ik gek ben?' start met een gesprek tussen een hulpverlener en een rechter over een Rechterlijke Machtiging (RM) of een Inbewaringstelling (IBS). Daarna worden afwisselend vier cliënten gevolgd: een alleenwonende schizofrene vrouw die chronisch psychotisch is en die zichzelf verwaarloost en niet wil worden opgenomen. Parallel aan haar verhaal maken we kennis met Raymond, een depressieve jongeman die problemen heeft met zijn ouders en om die reden bij zijn oma woont. De Regionale Instelling voor Geestelijke Gezondheidszorg (RIAGG) is ingeschakeld nadat hij een eerste zelfmoordpoging heeft gedaan. Ook zien we in dit eerste deel hoe een jonge vrouw behandeld wordt om van haar spinnenvrees (arachnofobie) af te komen, terwijl wordt geëindigd met een alleenwonende dementerende vrouw die naar een verpleegtehuis moet.

Trefw.: riagg/crisisinterventie/psychosen/depressie/fobieën

DENKT U DAT IK GEK BEN? - 2.

Stokvis produkties, Nederland, 1992, 39 minuten.

Deel 2 uit de serie "Denkt u dat ik gek ben?" start met een stafgesprek bij de 7x24uurs-dienst en loopt over in het verhaal van Joey, dat als een rode draad door dit deel heenloopt. De politie en de RIAGG zijn ingeschakeld omdat Joey, een schizofrene jongeman, thuis steeds onhandelbaarder en agressiever wordt. Zijn moeder wil graag dat hij opgenomen wordt, maar

het kost de psychiater, die het tweetal thuis opzoekt, heel wat geduld en overredingskracht voordat Joey, die al eerder opgenomen is geweest, vrijwillig in de klaarstaande ambulance stapt.

Uitvoerige aandacht wordt ook besteed aan een jonge vrouw die het overlijden van haar moeder niet goed heeft verwerkt en zich sindsdien alleen voelt, hoewel ze daar naar buiten toe niets van laat merken. In het intakegesprek geeft ze zelf al duidelijk aan wat haar probleem is. Later zien we hoe in een teamgesprek wordt gekozen voor langdurige 'individueel richtinggevendende therapie', wat vervolgens met de cliënt wordt doorgesproken. Verder komt in dit deel een jongeman ter sprake die na een psychose en kortdurende opname weer thuis is. Een psychiater spreekt met hem over vermindering van de medicatie en zijn plannen voor de toekomst. De film eindigt 'drie weken later' met een hulpverlener van de RIAGG die op bezoek gaat bij Joey die is opgenomen in Psychiatrisch Centrum Rosenberg.

Trefw.: riagg/ crisisinterventie/schizofrenie/rouwverwerking

DENKT U DAT IK GEK BEN? - 3.

Stokvis producties, Nederland, 1992, 38 minuten.

Deel 3 uit de serie "Denkt u dat ik gek ben?" begint met een psychiater van de 24-uurs-dienst die te hulp is geroepen bij een sterk geagiteerde, psychotische man, die meteen wil worden 'platgespoten' en opgenomen op een gesloten afdeling. Als de psychiater niet direct een plek kan vinden scheldt de man alles en iedereen uit, en loopt later, net nadat er een ambulance voor hem is besteld, kwaad weg. Een tweede geval betreft een ouder echtpaar, dat met relatieproblemen kampt omdat de man begint te dementeren. Na onder andere een kringgesprek met familieleden wordt besloten dat de man moet worden opgenomen in een psychogeriatrisch verpleegtehuis. Een ander echtpaar meldt zich bij de RIAGG met financiële en geestelijk problemen. Het gaat om twee langdurig verslaafden die niet meer bij het CAD terecht kunnen en waarbij als mogelijke oplossing begeleiding door het maatschappelijk werk ter sprake komt. Tot slot in dit deel een stafgesprek over een vrouw die na een reorganisatie op haar werk onzeker en faalangstig is geworden. Ze vindt het moeilijk voor zichzelf op te komen en gaat daar samen met de hulpverlener aan werken aan de hand van oefensituaties.

Trefw.: riagg/ crisisinterventie/psychosen/dementie/faalangst

DE DEPRESSIE VOORBIJ

Jim van der Hoeven en Francois de Waal, Nederland, 1997, 50 min.

Herman Donners leed vier jaar lang aan een zware depressie. In deze documentaire vertellen hijzelf, zijn broer, zijn zoons en een collega hoe het begon, wat het teweegbracht en wat het effect was van de behandelingen. Het begon met het mislukken van zijn huwelijk. Daarna voelde hij zich waardeloos, had last van schuldgevoelens en geen energie meer. Daarbij schaamde hij zich voor zijn ziekte en dacht hij aan zelfmoord. Zijn broer Leo zorgde ervoor dat hij op een PAAZ terecht kwam. De psychiater vond dat Herman er zelf weer uit moest zien te komen, zonder medicijnen, maar dat lukte niet. Ook de dagbehandeling die erop volgde bracht geen verbetering. Herman bleef diep ongelukkig, besluiteloos en tot niets in staat. Voor zijn omgeving was hij inmiddels een totaal ander mens geworden. Herman werd geteisterd door onberedeneerde angsten, paniek en zelfmoordgedachten, met name toen een psychiater hem als 'chronisch depressief' diagnostiseerde. Via het crisiscentrum kwam hij bij een psycholoog van de Riagg terecht die hem weer perspectief wist te geven en hem zo ver kreeg om een deel van zijn oude leven op te pakken, waardoor zijn gevoelens en interesses weer terugkwamen. Maar hij moest wel vier jaar door een heel diep dal gaan, voor hij de depressie voorbij was.

Trefw.: depressie

DRUGSPROEF

Hilbert Kamphuisen, Nederland, 1997, 25 minuten.

Televisiedocumentaire over ibogaïne, dat door sommigen als een 'wondermiddel' wordt beschouwd bij de behandeling van vele vormen van verslaving. Het is een hallucinogeen dat al eeuwen lang wordt gebruikt bij religieuze rituelen in West-Afrika en dat in de jaren zestig opeens 'ontdekt' werd als een afkickmiddel dat de 'hunkering' bij verslaafden (aan drugs en alcohol, maar ook nicotine) kon wegnemen. Biologe Susanne Cappendijk en psychiater Chris van der Meer deden er in het begin van de jaren negentig klinisch onderzoek naar en vertellen in het kort over de positieve resultaten. Ook ervaringsdeskundige Howard S. Lotsof, zelf ooit verslaafd aan de heroïne, komt uitgebreid aan het woord. Hij vertelt onder meer over de experimenten die de bekende LSD-psychiater Jan Bastiaans in 1993 uitvoerde met ibogaïne en die onverwachts leidden tot de dood van een van zijn patiënten. Daarna werden verdere experimenten en onderzoek, bij gebrek aan voldoende wetenschappelijke literatuur en onderzoeksgegevens en door de risico's bij ongecontroleerd gebruik, door het ministerie van VWS onmiddellijk verboden. Jammer, vindt biologe Cappendijk nog steeds, want de resultaten van haar onderzoek waren 'veelbelovend'. Ook Lotsof blijft ondanks alles rotsvast geloven in ibogaïne, dat hij qua risico vergelijkt met kinine of asperine, en waarmee je, zoals hij het formuleert, 'de verslaving de nekslag kunt toedienen'.

Trefw.: ontwenningkuren/ psychedelica

DE DWAAS DE BAAS

Ben de Weijer, Nederland, 1986, 50 minuten.

"De dwaas de baas" is een documentaire over gedwongen opnames in psychiatrische inrichtingen. De rode draad wordt gevormd door een vrouw en een man die resp. drie en zeven jaar in een inrichting hebben doorgebracht. Ze bezoeken weer de plaatsen waar zich deze ingrijpende periode in hun leven heeft afgespeeld. Ze vertellen over hun opname, hoe ze de inrichting hebben ervaren en over de jaren daarna. Verder vertellen enkele deskundigen over hun werk in de inrichting, waarbij met name het fenomeen van de gedwongen opnames ter sprake komt, en de criteria waarop mensen gedwongen kunnen worden opgenomen in een psychiatrische inrichting.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ bopz/ onvrijwillige opneming

EDITH

Ineke Hilhorst, Ned., 1983, 48', video.

"Edith" is een gedramatiseerde documentaire over een voormalige psychiatrische patiënte. Ze heeft tijdens haar puberteit anderhalf jaar in inrichtingen gezeten en werd daar tot de moeilijke gevallen gerekend. Ze blikt terug op die donkere periode in haar leven en vertelt, toegelicht door filmbeelden en commentaar van enkele betrokkenen, over haar lange lijdensweg en de moeizame terugkeer naar een "normaal" bestaan. Naar een wereld die niet is ingesteld op mensen met psychische problemen en die helemaal geen raad weet met mensen die uit een psychiatrische inrichting vandaan komen.

Trefw.: psychiatrische patiëntn

EINDSTATION?

Hans Aerssen, Nederland, 1988, 21 minuten.

"Eindstation" is een korte, speelse film over oudere, chronische patiënten op de afdeling "Meerlanden" van het Provinciaal Ziekenhuis in Santpoort. Vanuit de optiek van een van de vaste bewoonsters wordt het leven op de afdeling geobserveerd en in stilte becommentarieerd. Via haar maken we kennis met de dagelijkse gang van zaken op de afdeling: van het opstaan

tot het naar bed gaan. Daarbij heeft de filmmaker geprobeerd zich in te leven in de gevoelens van oudere, behoeftige psychiatrische patiënten. Hierdoor is een bijna poëtisch beeld ontstaan van het leven van alledag in een psychiatrische inrichting.

Gemaakt in opdracht van het Provinciaal Ziekenhuis te Santpoort.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ psychiatrische ziekenhuizen

ELECTROCONVULSIVE THERAPY, ADMINISTRATION: THEORY AND PRACTICE

Brian Patton, Noord-Ierland, 1983, 20 minuten, Engels gesproken.

"Electroconvulsive Therapy, Administration: Theory and Practice" is een film over elektroshocktherapie en met name het belang van de 'standards of administration' die daarbij moeten worden gehanteerd. Na een algemene inleiding over het gebruik van ECT in Engeland, wordt gewezen op drie belangrijke aspecten: 1) de effectiviteit, 2) goede registratie en 3) de medisch-juridische aspecten. De film gaat met name in op het tweede aspect, de effectiviteit, en eindigt met een praktijkvoorbeeld van ECT, waarbij gewezen wordt op het belang van een goede registratie, zoals de duur van de bewusteloosheid, voltage en tijdsduur van de elektroshok en de medicatie en dosering. Gemaakt in opdracht van het Department of Mental Health van de universiteit van Belfast.

Trefw.: electroshock/ Groot-Brittannië

"EN DAN WAS MIJN MOEDER DE KONINGIN..."

Albert Verbruggen en Olga Millenaar, Nederland, 1997, 38 minuten.

'En dan was mijn moeder de koningin...' is een gedramatiseerd document gebaseerd op een waar gebeurd verhaal. Het is het persoonlijke levensverhaal van de filmmaakster die opgroeide in een gezin met een moeder die last had van smetvrees en chronische dwangneurose. In acht episodes wordt het verhaal van Helga naverteld, waarin de filmmaakster zelf zowel de rol van haar moeder als van Helga voor haar rekening neemt. Verschillende aspecten van de ziekte van de moeder komen aan de orde, zoals de overdreven netheid in huis, het schoonmaken als doel op zich, de dwangmatige handelingen, het eindeloze aankleden. Soms krijgt Helga onredelijke straffen omdat er iets fout is gedaan of niet goed is schoongemaakt. Altijd zoekt ze de schuld bij zichzelf. Dat begint op school zijn tol te eisen (slechte cijfers, concentratieproblemen), en ook thuis nemen de conflicten toe. Moeder kan het niet meer aan en de twee kinderen moeten uit huis, naar een internaat en later een pleeggezin. Daar ontdekken ze dat de problemen niet bij hen lagen maar bij hun moeder, al vinden ze het, ook als ze ouder zijn geworden, moeilijk om dat naar buiten te brengen. Nog altijd zitten ze vast in een vicieuze cirkel van geheimhouding. Deze film is een poging om die cirkel te doorbreken.

Trefw.: fobieën/ obsessief-compulsieve stoornissen/ kopp

EN HOE GAAT 'T EIGENLIJK MET DE KINDEREN...? 3 delen

Monique Lamboo (deel 1+2), Ned. 1991, Guusje Prent (deel 3) Ned. 1994.

Deze films maken duidelijk dat opgroeien in een gezin waarin een van de ouders kampt met psychiatrische problemen niet altijd gemakkelijk is. Het gedrag van de ouder kan onvoorspelbaar en bedreigend zijn voor de kinderen. Soms moeten mensen worden opgenomen en zijn dus veel afwezig. Ook kunnen kinderen het gevoel krijgen praktisch en emotioneel voor de ouder te moeten zorgen. Voorts kunnen spanningen thuis ertoe leiden dat een gezin zich sterk afsluit van de buitenwereld. Kinderen lopen daarom in een dergelijke gezinssituatie een aanmerkelijk hoger risico op het ontwikkelen van psychosociale problemen.

Deel 1 (37 minuten)

In deel 1 wordt in een nagespeelde situatie een gezin met twee kinderen geschetst, waarin de moeder een manisch-depressieve stoornis heeft. De film concentreert zich vooral op de ervaringen van de twee kinderen. Naast gespeelde scènes bevat de film interviews met een kinder- en jeugdpsychiater en een sociaal-psychiatrisch verpleegkundige, die een uitgebreide toelichting gegeven op de problematiek. Ingegaan wordt onder meer op de mogelijke gevolgen bij de kinderen en op welke wijze eventuele psychosociale problemen vroegtijdig kunnen worden onderkend en begeleid. Deel 1 is vooral bedoeld voor hulpverleners en leerkrachten die in hun werk met psychiatrische patiënten en hun partners en/of kinderen te maken krijgen. De band is als introductie bruikbaar binnen opleidingen, themabijeenkomsten, studiedagen en nascholing.

Deel 2 (21 minuten)

Dit deel van de serie is speciaal bestemd voor jongeren en hun ouders. Een jongere vertelt in dit deel over haar ervaringen in het gezin. Het gesprek wordt afgewisseld met gedramatiseerde scènes uit deel 1.

Het tweede deel biedt met name voor jongeren een stukje herkenning, terwijl ook enkele tips worden gegeven hoe ze met de situatie thuis zouden kunnen omgaan. Ook voor ouders is dit een leerzame film omdat het een beeld geeft hoe kinderen de situatie thuis kunnen beleven.

De film is te gebruiken binnen kinder- en jongerengroepen, gespreksgroepen voor ouders en hun partners, binnen individuele hulpverleningscontacten en in het onderwijs.

Deze twee delen zijn gerealiseerd in opdracht van de RIAGG's Oost-Veluwe, RIAGG Oost-Gelderland en RIAGG Arnhem namens het Landelijk Preventie Platform Kinderen van Ouders met Psychiatrische problematiek. (Zie ook de film 'Contact').

Deel 3 (25 minuten)

Het derde deel in deze serie over kinderen van ouders met een psychiatrisch probleem is een speciaal voor hulpverleners bedoelde instructievideo. Aan de hand van een geënceneerd praktijkvoorbeeld wordt aangetoond hoe vanuit de crisisdienst van de RIAGG wordt omgegaan met een crisissituatie in een gezin.

De hulp van de RIAGG wordt ingeroepen bij een gezin met drie kinderen, waarvan de moeder psychotisch en mogelijk suïcidaal is. Ze heeft zichzelf opgesloten en de vader weet niet meer wat hij moet doen. Na crisisinterventie wordt de vrouw opgenomen in een PAAZ en is er aandacht voor het gezin. De kinderen worden geïnformeerd over de toestand van de moeder en er wordt gezocht naar een oplossing voor de praktische problemen, zoals het huishouden en koken.

Tussendoor wordt door drie hulpverleners aanvullende informatie gegeven over hoe te handelen in een crisissituatie en hoe om te gaan met gedragsveranderingen (gewenst en ongewenst gedrag) als gevolg daarvan bij kinderen. Van groot belang is dat de kinderen goed worden geïnformeerd over wat er precies aan de hand is en dat de problemen - in de meeste gevallen - niet aan hen te wijten zijn. Het derde deel in deze serie is gemaakt in opdracht van het Landelijk Centrum GVO/Sectie Landelijke Ondersteuning Preventie (LOP) in Utrecht.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ kinderen/ ouders/ familie/ gezinnen/ kopp

EN PLOTSSELING STA JE BUITEN

Jan van Venrooy, Italië/Nederland, 1990, 54 minuten, Nederlands ondertiteld. (Engelse versie beschikbaar)

In deze film wordt zoveel jaar na dato de balans opgemaakt van de democratiseringsbeweging in de Italiaanse psychiatrie. Wat is er terecht gekomen van de plannen en de idealen van vooruitstrevende psychiaters, verpleegkundigen en politici? Plannen die tot gevolg hadden dat patiënten na een vaak jarenlang verblijf in inrichtingen plotseling letterlijk op straat kwamen te staan. De film volgt een aantal patiënten op de voet, die na 1978 (toen in Italië de wet op de krankzinnigheid werd afgeschaft) een nieuw leven zijn begonnen buiten de inrichting. Zoals

Pierino die samen met zijn vrouw in een vrije woongemeenschap leeft op het terrein van de inrichting, waar hij jarenlang opgesloten heeft gezeten. Of zoals Mario en Carmine, die sinds hun jeugd in een inrichting in Napels hebben gezeten en die nu op zichzelf wonen in een eigen appartement. Evenals Ampeglija die, na vele jaren als chronisch patiënt in de inrichting van Arezzo, thans met vier ex-patiënten samenwoont in een Casa Familia in een dorpje buiten de stad. De film laat de vraag open of de hervorming van de psychiatrie in Italië gelukt of mislukt is. Wel laat de film zien wat voor veranderingen zich sinds 1978 hebben voorgedaan in plaatsen als Rome, Napels, Turijn en Arezzo. En daarbij wordt op een pijnlijke manier duidelijk hoe weinig er eigenlijk veranderd is.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ deinstitutionalisering/ democratische psychiatrie/ Italië

'EN WEER BLOEIEN DE RODODENDRONS'

Thera Weller, Nederland, 1991, 24 minuten.

In 1991 bestond de Familieraad van psychiatrisch ziekenhuis Veldwijk in Ermelo twaalf en een half jaar. De raad behartigt de belangen van patiënten die daar zelf niet toe in staat zijn. Het gaat om mensen die langdurig in Veldwijk verblijven. De Familieraad streeft er tevens naar de betrokkenheid van familieleden te stimuleren bij de behandeling en het verblijf in het ziekenhuis van hun opgenomen familielid. Het derde doel is te bevorderen dat ook in andere ziekenhuizen familieraaden worden opgericht. De film is opgebouwd uit gesprekken met een viertal leden van de Familieraad die vertellen over hun ervaringen met de behandelwijze in het ziekenhuis van hun zieke familielid en over hun motivatie om zitting te nemen in de Familieraad.

Trefw.: medezeggenschap/ familie/ belangenorganisaties/ patiëntenraden/ psychiatrische ziekenhuizen

GEEN ONTBIJT

Annemarie Prins, Ned., 1979, film, 24'.

Geen ontbijt is een suggestieve, surrealistische korte speelfilm over een contactarme vrouw in een psychiatrische inrichting, die volledig geobsedeerd is door het feit dat ze op een dag geen ontbijt krijgt. Ze trekt daaruit de conclusie dat ze een elektroshock behandeling krijgt. Vanaf dat moment speelt ze op haar eigen manier verstoppertje met zichzelf. Haar angstpsychose houdt ze voor haar omgeving behoedzaam verborgen. De andere patiënten en het verplegend personeel vormen een onpersoonlijke-, zwiggende entourage van haar obsessie. Cameraman Theo van de Sande maakt van "Geen ontbijt" een obsederende film, waarin geacteerd wordt door leden van de Toneelgroep Baal (o.a. Kitty Coubois en Marianne Stieger).

Trefw.: psychiatrie-psychiatrische ziekenhuizen

GEEN WAPENSTILSTAND VOOR DE GEEST

Moniek Keegstra, Nederland, 1995, 28 minuten, video, huur f. 35,-/koop f. 75,-.

Film over een hulpverleningsproject van Artsen Zonder Grenzen voor de verwerking van psychisch leed als gevolg van de oorlog in voormalig Joegoslavië. De film start in 1992 met de belegering van Serajevo door Bosnische Serviërs en concentreert zich dan op het in 1994 gestarte Mental Health Project, dat zich bezig houdt met psychosociale hulpverlening. Slachtoffers van de oorlog vertellen door de film heen over wat hen is overkomen. Een psychiater vertelt lokale hulpverleners over hoe om te gaan met rouw en verlies. Bijna iedereen blijkt namelijk wel familie of vrienden te zijn kwijtgeraakt. De hulpverleners krijgen een cursus waarin het accent ligt op gesprekstechniek en speltherapie. Een psycholoog geeft vervolgens informatie over posttraumatische stress, terwijl de projectcoördinator vertelt over de diverse hulpverleningscentra die na 1994 zijn opgezet in Serajevo. Het belang van psycho-educatie en groepstherapie komt ter sprake om de mensen weer aan het praten te krijgen.

Maar soms is individuele behandeling nodig. Zoals bij Savan, die een half jaar gevangen heeft gezet in een concentratiekamp. Hij heeft last van flash-backs, angsten en slapeloosheid en kan nog steeds niet vertellen of opschrijven wat hem is overkomen.

Trefw.: posttraumatische stress-stoornis/oorlogsslachtoffers/psychosociale hulpverlening.

GEHOORZAME CENTIMETER

Peter Gielissen en Piet Hurkmans, Nederland, 1991, 60 minuten.

'Gehoorzame centimeter' is een film over twee mensen die lijden aan het syndroom van Korsakov. Deze ziekte vindt zijn oorzaak in overmatig en langdurig drankgebruik gecombineerd met slechte voeding. Het gevolg van deze ziekte is aantasting van het geheugen. De patiënt verliest de greep op zijn herinneringen en op het functioneren van het geheugen. Korsakov-patiënten zijn vaak bang om te falen. Dit maakt hen weifelend en onzeker of juist agressief. Centraal staan meneer Mannen (47) en mevrouw Borsboom (61). Meneer Mannen is een gewezen stuurman op de grote vaart en woont nu in een psychiatrisch centrum. Als gevolg van zijn ziekte is hij een stille, eenzame man geworden. Zijn geheugen functioneert nauwelijks meer. De kleinste dingetjes ontsnappen hem. Zijn vrouw heeft hem verlaten. We zien amateurfilmbeelden uit het werkzame leven van meneer Mannen. Op het schip en thuis met vrouw en kinderen. Dat alles bestaat voor hem niet meer. De tweede hoofdpersoon in deze film is mevrouw Borsboom. Zes jaar geleden werd zij opgenomen. Zij leefde alleen en had een hoge positie bij een bankbedrijf. Haar geheugen is minder ernstig aangetast dan dat van de heer Mannen, maar zij weet zich geen raad met haar situatie. Met bluf en agressiviteit camoufleert zij haar onzekerheid. Zij woont samen met een aantal andere Korsakov-patiënten in een gewoon huis maar onder de hoede van een psychiatrisch centrum. Zij vindt dat zij ten onrechte 'opgesloten' zit. In een dramatisch gesprek met haar zuster moet zij uiteindelijk toegeven dat haar overmatig drankgebruik in het verleden oorzaak is van de afhankelijke positie waarin zij zich bevindt. Onderdeel van de therapie voor Korsakov-patiënten is hen met plaatsen uit hun verleden te confronteren ten einde te proberen hun geheugen nog enigszins te activeren.

Trefw.: korsakovsyndroom/ hersenstoornissen/ therapie

HET GESTICHT

Cecilia Marichal, België, 1995, 58 minuten.

'Het Gesticht' is een historische film over de geschiedenis van het in 1857 geopende Dr. Joseph Guislain Gesticht in Gent. Tegelijk is het een film over de geschiedenis van de psychiatrie in zijn algemeenheid: de ontwikkelingen binnen de instituutpsychiatrie, de verschillende behandelvormen van de laatste 150 jaar. Van de door Guislain zelf gepropageerde 'humane behandeling' uit het midden van de vorige eeuw, tot minder humane behandelingen als insulinekuur, electroshock of cardiazolbehandeling uit het midden van deze eeuw, die pas verdwenen na de komst van de psychofarmaca. Als rode draad door de film loopt de geschiedenis van het instituut, een klassieke grote psychiatrische instelling waar ooit vele honderden patiënten verbleven. Soms wordt er even een patiënt uitgelicht en geportretteerd aan hand van zijn ziektegeschiedenis en de behandeling die werd ondergaan. Zoals de 'schriktherapie' uit de tweede helft van de vorige eeuw en later de 'badtherapie' en de 'koortstherapie'. Twee oudere verplegers, onder wie een Broeder van Liefde, vertellen over de toestanden op zaal en de noodzaak van dwangbuis en isoleercel. Veel aandacht is er ook voor, zoals professor Evrard het noemt, de 'brutale' behandelingsmethoden uit de jaren dertig en veertig: insulinekuur en electroshock.

In één van de afdelingen, Sint Paulus, lopen oudere patiënten rond die zich de electroshocks nog als de dag van gisteren kunnen herinneren en die er nog steeds met enige huiver over praten. Op Sint Paulus lijkt de tijd te hebben stilgestaan en heerst nog de sfeer van vroeger.

Hier zitten patiënten die al hun leven lang in Guislain wonen en werken, soms meer dan een halve eeuw. Ze vertellen over de arbeidstherapie in de talrijke werkplaatsen die Guislain ooit had. De foto's en filmbeelden van vroeger worden afgewisseld met beelden uit het heden, waarbij de arbeidstherapie is vervangen door ergotherapie, creatieve therapie, muziektherapie en andere zaken zoals medicijngebruik.

De film besluit met voorbeelden van de tegenwoordige behandeling, zoals dagtherapie en beschut wonen.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ geschiedenis/ België/ negentiende eeuw/ twintigste eeuw/ contemporaine tijd

GETEKEND BESTAAN

Joke Stephan, Nederland, 1990, 25 minuten.

In "Getekend bestaan" komt creatief therapeut Truus Wertheim-Cahen uitvoerig aan het woord over haar werk met jong-getraumatiseerden, in dit geval volwassenen die als kind de oorlog hebben meegemaakt. Juist die oorlog heeft trauma's veroorzaakt en maakte het voor velen onmogelijk een 'kindertijd' te hebben. Creatieve therapie kan, volgens Truus Wertheim, een mogelijkheid bieden herinneringen vorm te geven. Vanuit de vorm kunnen woorden ontstaan en kan in de chaos van gevoelens van verdriet, woede en angst enige ordening worden aangebracht, waardoor het leven weer beter mogelijk wordt.

In de videoband geeft Truus Wertheim-Cahen een systematische uiteenzetting van de principes en werkwijze van creatieve therapie; uiteraard steeds geïllustreerd met behulp van vervaardigde werkstukken. Ook filmische middelen zoals animatie dragen bij aan het indringende karakter van deze videoproductie. De video is bij uitstek geschikt voor hulpverleners die iets willen leren over de mogelijkheden van creatieve therapie. Gemaakt in opdracht van Stichting ICODO. Het gelijknamige boek is verkrijgbaar bij de boekhandel of bij ICODO in Utrecht.

Trefw.: creatieve therapie/ oorlogsslachtoffers/ posttraumatische stress-stoornis

EEN GEVAARLIJK RITME

Netty Rosenfeld, Nederland, 1989, 37 minuten.

Ieder mens heeft stemmingen. Een bepaalde storing in het zenuwstelsel kan echter extreme stemmingswisselingen veroorzaken. Mensen die hier last van hebben, noemen we 'manisch-depressief'. Zij lijden afwisselend aan manische periodes, gekenmerkt door uitbundig gedrag, gebrek aan realiteitszin en oordeelkundig vermogen en aan zware depressies; periodes van langdurige en ernstige somberheid, vaak vergezeld van lichamelijke symptomen. De film 'Een gevaarlijk ritme' bestaat uit een viertal portretten van MD-patiënten die vertellen over de lichamelijke en psychische gevolgen van hun ziekte. Het gevecht tegen depressie, de periodes van vallen en opstaan, de wanhoop en de zelfmoordgedachten. De noodzaak van medicijnen (lithium), de relatie met de psychiatrie en de stigmatisering van het 'gek' zijn. Een psychiater vertelt aanvullend iets over het ziektebeeld en wat er aan te doen valt, terwijl familieleden vertellen over de moeilijke omgang met een MD-patiënt. Ook wordt aandacht besteed aan de activiteiten van de Nederlandse Stichting voor Manisch Depressieven, de opdrachtgever van deze informatieve film.

Trefw.: manisch depressief/ psychiatrische patiënten/ verenigingen

GODEN, VROUWEN EN DEMONEN

Anne-Marie Boer, Nederland, 1984, 45 minuten.

Deze film is gemaakt door Anne-Marie Boer, cultureel-antropologe, die is afgestudeerd op het onderwerp 'Vrouwen en bezetenheid in Sri Lanka'. Uit haar studie bleek dat demonenbezetenheid bij vrouwen in Sri Lanka een algemeen voorkomend verschijnsel is,

vooral voortkomend uit de ondergeschikte positie van de vrouw. Zij wordt als fysiek zwak en mentaal kwetsbaar beschouwd en neemt ten opzichte van de man, feitelijk en ideologisch een tweederangs positie in. Spanningen die hieruit voortvloeien kunnen een vrouw ziek maken. Via een 'tovil', een ritueel om demonen uit te drijven, is het mogelijk om spanningen, frustraties en verlangens die samenhangen met hun positie in de samenleving te uiten. De film volgt enkele vrouwen in zo'n 'tovil', of demonenuitdrijving en geeft tussendoor een globaal beeld van de algemeen maatschappelijke situatie van vrouwen in Sri Lanka.

Trefw.: Azië/ man-vrouwverhoudingen/ transculturele psychiatrie

GRENZEN AAN DE PSYCHIATRIE

Nederland, 1987, 40 minuten.

Naar aanleiding van de televisievertoning van de film "In de war" en de Week van de psychiatrie (1987) discussieert een panel van vier deskundigen onder leiding van Maartje van Weegen in het NOS-programma Het Capitool over de grenzen aan de psychiatrie. In het panel zitten: W. Wenniger (psychiater), F. Bergsma (sociaal-psychiatrisch verpleegkundige), L. Joele (psychiater) en J. Reichart (stichting Pandora). Vanuit verschillende invalshoeken belichten de panelleden actuele en minder tijdgebonden problemen uit de psychiatrie. Aan de orde komen onderwerpen als de invloed van de bezuinigen van de overheid op het functioneren van de psychiatrie, de gehanteerde behandelingsmethoden (onder andere medicijngebruik en elektroshock) en de belangenbehartiging van de patiënt.

Trefw.: psychiatrie/ ethiek

GUNST HET ZIJN GEWOON MENSEN

Nederland, 1986, 22 minuten.

"Gunst het zijn gewoon mensen" vertelt het verhaal van drie mensen en hun ervaringen met de psychiatrie. Drie ex-patiënten die vertellen over hun opnames en hun opvattingen over psychiatrie. Hun verhalen staan tegenover een serie korte interviews met mensen op straat die vertellen hoe zij tegen de psychiatrie aankijken. De vooroordelen van de man in de straat worden gelogenstraft door de mensen uit de inrichting, voor wie het "eens gek, altijd gek" zeker niet opgaat.

De bedoeling van de film is vooral om dat soort vooroordelen te doorbreken en erop te wijzen dat de psychiatrische patiënten, zoals de titel al aangeeft, ook gewoon mensen zijn.

Gemaakt in opdracht van het Basisberaad Geestelijke Gezondheidszorg, Rotterdam.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ integratie/ beeldvorming

HET HEMELSE GERECHT

Hans Jonkhart en Peter Schrijvers, Nederland, 1996, 15 minuten.

'Het hemelse gerecht' is een restaurant in Utrecht waar ex-psychiatrische patiënten voor de periode van een jaar (betaald) aan de slag kunnen om weer terug te keren in het arbeidsproces. Ze werken er in de keuken of in de bediening met de bedoeling om vakbekwaamdheid op te doen en om te werken aan hun sociale vaardigheden. Ze worden begeleid door de bedrijfsleiding die het werken in 'Het hemelse gerecht' beschouwt als een opstap naar een reguliere baan. De film volgt twee jonge mensen bij hun werkzaamheden in het restaurant. Een meisje wordt als leerling aangesteld in de keuken en een jongen begint - na een moeilijke fase in zijn leven als gevolg van spanningen op het werk en in zijn huwelijk - aan een carrière als ober.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ begeleid werken

HURRY TOMORROW

Richard Cohen, USA, 1975, 80 min., film, Ned. ondertiteld, zwart/wit.

Grauwe sleur, hardhandige benadering, pillen en dwangmiddelen en een ijdele, zelfgenoegzame Mephistofelische geneesheer-directeur. Dat is wat cineast Richard Cohen vastlegde in zijn bijtende documentaire over een echt koekoeksnest: een State Mental Hospital in de Verenigde Staten.

Trefw.: psychiatrie /psychiatrische ziekenhuizen

ICH MÖCHTE LIEBER VERRÜCKT SEIN

Hans Minow Rüdiger, BRD, 1978, 60', film, Duits gesproken.

De titel is ontleend aan een opmerking van een patiënt, die is opgenomen op de psychiatrische afdeling van een ziekenhuis in Hannover. Hij vraagt zich af, wie gekker zijn: de "normale" mensen in de maatschappij, of zij die op de afdeling verblijven. Zijn opmerking is mede ingegeven door zijn behoefte aan veiligheid, bescherming en (mede)menselijkheid. De documentaire is een verfilming van de dagelijkse gang van zaken op de afdeling, traditioneel opgezet volgens medisch model. Er komen veel gesprekken met patiënten in voor.

Trefw.: psychiatrie /psychiatrische ziekenhuizen

IN THE ABSENCE OF ANGELS

Bernie Haber, USA, 1985, 20', film/video, Engels gesproken.

"A report on the homeless mentally ill", zo luidt de ondertitel van deze film. Een documentaire over de situatie van duizenden psychiatrische patiënten, drugsgebruikers en alcoholverslaafden in de Amerikaanse grote steden, voor wie geen plaats meer is in de inrichtingen als gevolg van de de-institutionering. De opvang van verslaafden en mensen met psychiatrische problemen is domweg te duur geworden, waardoor ze niet meer worden opgenomen en hun heil op straat moeten zoeken. Via "reach out"-programma's, dagcentra, shelters en therapieprogramma's probeert men hulp te bieden aan deze verwaarloosde groep in de Amerikaanse samenleving, maar het zijn druppels op een gloeiende plaat. Een schrijnend beeld van hoe het rijkste land ter wereld met zijn probleemkinderen omgaat. (Deze film is aangeboden door Pfizer B.V.; fabrikant van merkgeneesmiddelen).

Trefw.: psychiatrie /psychiatrische ziekenhuizen

IN DE WAR...IN EEN PSYCHIATRISCHE ZIEKENHUIS

Ireen van Ditschuyzen en Netty van Hoorn, Nederland, 1987, 60 minuten. (Engelse versie beschikbaar).

"In de war" is een documentaire die handelt over het leven van vijf patiënten in de Valeriuskliniek, een psychiatrisch ziekenhuis in Amsterdam. Nadat eerst een sfeerbeeld is geschapen van het leven in de inrichting, komen de patiënten aan het woord om te vertellen over de redenen waarom ze zijn opgenomen. De één is depressief, de ander hoort stemmen, een derde is hysterisch geworden en een vierde probeert een postnatale depressie te verwerken. En dan is er nog Anne, een agressieve patiënte afkomstig uit de drugscene, die in de film een centrale rol vervult. Als zij op een gegeven moment onder het oog van de camera een verpleegster aanvalt, komt de zaak in een stroomversnelling. De staf besluit dat een IBS (Inbewaringstelling) noodzakelijk is, maar dit wordt door de rechter afgewezen. Anne vertrekt, maar vijf weken later is ze terug, omdat ze nergens anders naar toe kan. Maar in de inrichting kan ze niet blijven. En daar ligt de kern van deze film, die de grenzen en de mogelijkheden van de psychiatrie aan de orde stelt. Wie kan nog wel geholpen worden en wie niet? Gemaakt in opdracht van de Valeriuskliniek te Amsterdam.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ psychiatrische patiënten/ opname/ hulpvraag en -aanbod

DE JONG VOLWASSEN AUTIST

Joost de Smeth, Nederland, 1987, 26 minuten.

Deze film gaat over de dagbesteding van jong volwassen autisten. Dagbesteding die er onder meer op gericht is sociale vaardigheden aan te leren, zoals in het Leo Kannerhuis, waar men aan 'jobtraining' doet voor een latere (beschermde) werkkring in bijvoorbeeld een sociale werkplaats. De meeste autisten hebben bij hun werk problemen met overzicht en inzicht. Bovendien is het werktempo vaak laag en het gedrag niet op anderen afgestemd en daardoor vaak storend. Zoals het geval van Kees, die ondanks zijn MTS-opleiding niet te handhaven was in een gewone werkkring en die pas in een werkplaats met aparte begeleiding zijn stek gevonden heeft.

Voor thuiswonende autisten is er het DVO, het dagverblijf voor volwassen geestelijk gehandicapten, waar een begeleidingsprogramma - geen behandeling - geboden wordt in een veilige omgeving. Een psycholoog vertelt over het belang van dagbesteding: het structureren, activeren en begeleiden, al was het alleen al om panieken onlustgevoelens te voorkomen. Maar autisten beleven ook plezier aan werken zo blijkt uit hun reacties, mits dit maar op hun activiteitsniveau is aangepast. Naast het belang van dagbesteding komt ook terloops het gevoelsleven van autisten ter sprake. Het is voor hen moeilijk om een liefdesrelatie aan te gaan, maar er is wel sprake van lustbeleving. Gemaakt in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Autisme en verwante contactstoornissen (NVA).

Trefw.: autisme/ deeltijdbehandeling/ dagbesteding/ jong-volwassenen

JE STINKT

Jan Vodegel, Ned., 1976, 90', film, magnetisch geluid.

Een aangrijpende confrontatie met de gevoelswereld van een agressieve delinquent, een man die gemeenlijk het stempel "psychopaat" krijgt. Na een delict volgt een TBR en een opname. De film laat zien wat er daarna gebeurt. De man, die door gezagsdragers werd geschopt en geslagen, begint zich gevoelsmatig open te stellen voor zijn therapeute. Wanneer zij hem afwijst als hij haar als man benadert, slaan de remmen door naar gewelddadigheid. In een lang samenzijn met een mannelijke therapeut, die slechts luistert, verder in het geheel niet reageert, geeft hij al zijn wanhoop, eenzaamheid, frustratie en verwarring prijs.

Trefw.: psychiatrie/ psychiatrische inrichtingen

KIND VAN DE ZON

René van Nie, Ned., 1975, 90', (verkorte versie op film, 25').

Na tot haar 17de thuis te hebben gewoond als dochter van twee keurige middenstandsouders, verlaat Anna (Josée Ruiter) het ouderlijk milieu om in Amsterdam te gaan studeren. En daarmee voltrekt zich een veranderingsproces in haar, dat ze op een gegeven moment niet meer in de hand heeft en dat leidt tot een ernstige geestescrisis. Ze vereenzaamt steeds meer, wordt apathisch en moet tenslotte worden opgenomen in een psychiatrische inrichting. Via een moeilijke observatieperiode en behandeling met elektroshocks, komt ze terecht in een groepstherapie. Pas na een langdurige behandeling is ze weer zover opgeknapt dat ze kan terugkeren naar haar kamer in Amsterdam.

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische inrichtingen

KRASSEN

Ireen van Ditschuyzen, Nederland, 1992, 48 minuten, video, huur f 35,-, koop f 75,-.

'Krasen' is een documentaire over Laanzicht, de jeugdafdeling van Psychiatrisch Centrum Bloemendaal in Den Haag. Hier verblijven jongeren met meer of minder ernstige psychiatrische problemen. Jongeren die ongeneeslijk psychotisch zijn of manisch depressief; jongeren die slachtoffer zijn van incest of lijden aan anorexia nervosa. 'Krasen' geeft een

indringend beeld van de problemen van enkele van hen. Van hun psychische moeilijkheden en de ernstig zelfdestructieve neigingen waar sommigen mee te maken hebben. Tragisch is het geval van een slachtoffer van incest: regelmatig snijdt en krast zij in haar lichaam. De film laat echter ook zien hoezeer deze jonge mensen ondanks hun problemen gewone jongeren zijn en dat er in feite geen reden is hen te isoleren. Aan het woord komen ook hun ouders, die moeilijk kunnen begrijpen wat er met hun kind aan de hand is en die zich vaak even hulpeloos voelen als hun kind. Gemaakt ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Psychiatrisch Centrum Bloemendaal.

Trefw.: kinder- en jeugdpsychiatrie/ psychiatrische ziekenhuizen/ psychiatrische patiënten/ jeugd/ psychische stoornissen/ adolescenten

KRISISCENTRUM UTRECHT

Nederland, 1982, 25 minuten, video, huur f.35,-, koop f.150,-.

In deze nagespeelde televisiedocumentaire wordt een beeld gegeven van verschillende mensen die om hulp aankloppen bij een crisiscentrum: een man die dolend op een rijksweg wordt aangetroffen door de politie, een meisje dat van huis is weggelopen, en een vrouw die met haar baby onderdak zoekt. Binnen het crisiscentrum wordt naar een oplossing gezocht voor de problemen die zich dagelijks aandienen en die uiteenlopen van echtelijke ruzies tot ernstige psychiatrische problemen. Zeven dagen per week en vierentwintig uur per dag, al is het crisiscentrum voor sommige vaste klanten ook weleens gesloten als ze zich voor de zoveelste keer aan de balie melden voor een opname.

Trefw.: crisiscentra/ crisisinterventie/ hulpvraag en -aanbod

DAS KUCKUCKSNEST IST LEER

WDR-productie, 1978, 40 minuten, Duits gesproken, film, magnetisch geluid.

Duitse documentaire over de veranderingen in de grote psychiatrische inrichting San Giovanni in Aversa bij Triëst, waar een aantal experimenten werden uitgevoerd onder invloed van de ideeën van Basaglia. De oude inrichting werd gesloten en de patiënten werden ondergebracht in kleine woongemeenschappen, ondersteund vanuit een zestal therapeutische centra, verdeeld over de stad. De patiënten zijn vanuit hun isolement teruggebracht in de samenleving, die daar verdeeld op reageert.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ deinstitutionalisering/ italië/ democratische psychiatrie

HET LAATSTE ECHELON

Gerard d'Olivat, Ned., 1983, 25', video.

Film over een weglouphuis voor ex-psychiatrische patiënten in Haarlem. Een tijdelijk opvangcentrum voor ex-patiënten om de kloof tussen inrichting en zelfstandig wonen te overbruggen. Een rust- en steunpunt om langzaam te wennen aan de plotselinge vrijheden na een opname in een inrichting. Een plek waar "weglopers" zelf weer richting kunnen geven aan hun leven en samen met andere ex-patiënten en met de steun van vrijwilligers een oplossing zoeken voor hun specifieke problemen. Gemaakt in opdracht van IKON-TV (Kenmerk).

Trefw.: psychiatrie /psychiatrische inrichtingen/wegloophuis

MAAR WAAR MOET JE HEEN...

Tie van der Horst, Nederland, 1991, 43 minuten.

Het Willem Arntsz Huis is in 1461 door het bestuur van de gemeente Utrecht gesticht uit een legaat van de naamgever, die kort tevoren was overleden. Het is het op één na oudste psychiatrisch ziekenhuis van Nederland. Deze videofilm behandelt de veelbewogen geschiedenis van het Huis en daarmee tegelijk de verschillende opvattingen die in de loop der tijden in Nederland gekoesterd werden over de behandeling van psychiatrische patiënten. Het

Huis was van oorsprong een 'dolphuis' waar alleen 'razenden, ellendigen en dollen' mochten worden opgesloten. Documenten uit de archieven van het Willem Arntsz Huis vertellen hoe het in de afgelopen eeuwen moet zijn geweest om als afwijkend en lastig te worden opgesloten. In 1827 hield de jongste regent van het Huis, professor J.C.L. Schroeder van der Kolk, een rede waarin hij aanspoorde tot humanisering van de behandeling van krankzinnigen. Hij legde daarmee de grondslag voor de eerste krankzinnigenwet van 1841 en tot de oprichting van de huidige Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid. Naast brieven van patiënten uit vroeger tijden bevat de videofilm ook getuigenissen van de huidige bewoners van het Huis en is er aandacht voor een beroemde voormalige bewoner, de schrijver en dichter Jan Arends. Gemaakt in opdracht van het Willem Arntsz Huis na een grondige renovatie van het gebouw.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ geschiedenis/ negentiende eeuw/ twintigste eeuw/ krankzinnigenwet

MAARTJE

Jan van der Heijden, Nederland, 1985, 45 minuten.

"Ervaringen rond een autistisch kind", zo luidt de ondertitel van deze film. Hoofdpersoon is Maartje, een meisje van 12 dat lijdt aan vroegkinderlijk autisme. Zij is volkomen introvert, valt steeds terug op stereotiepe handelingen en heeft een grote angst voor veranderingen. Lichamelijk of oogcontact is moeilijk en ze praat niet of moeilijk. In een chronologische verhaallijn wordt, mede aan de hand van familiefilmpjes, het leven van Maartje verteld tot en met haar opname in het observatiecentrum De Hondsborg. De film geeft een helder beeld van de gedragingen van Maartje en via ingelaste video-opnamen wordt iets verteld over haar behandeling. Gemaakt in opdracht van Pedologisch Instituut De Hondsborg te Oisterwijk.

Trefw.: autisme/ gedragsstoornissen

MENEER EMMENS

Remy Vlek, Nederland, 1992, 43 minuten.

Veel chronisch psychiatrische patiënten verliezen hun oorspronkelijke identiteit na jarenlange afhankelijkheid van het psychiatrisch ziekenhuis. De woonvoorziening, de medicatie, arbeidstherapie: het wordt allemaal geregeld. Deze film gaat over meneer Emmens, al dertig jaar patiënt van psychiatrisch ziekenhuis Dennenoord. Meneer Emmens is een beminlijke intellectueel maar hij kan ook agressief zijn en flink om zich heen slaan. In de film gaan we terug naar de kindertijd van meneer Emmens en naar de aanleiding van zijn opname. De zin van zijn leven in de inrichting zoekt meneer Emmens in het bestuderen van de biologie en de geschiedenis. Binnen de inrichting heeft hij een strategie ontwikkeld om als 'geleerde' zich te onttrekken aan de arbeidstherapie. De film laat ook zien hoe het denken van een patiënt met een psychiatrische carrière van dertig jaar zich ontwikkeld heeft, waarbij opvalt dat de hiërarchie van het psychiatrisch ziekenhuis zich vertaalt in de behoefte van meneer Emmens aan leiderschap, en in zijn sociaal- darwinistische opvattingen. Voor meneer Emmens geldt ook in de mensengemeenschap het recht van de sterkste.

Trefw.: chronische patiënten/ psychiatrische patiënten/ psychiatrische ziekenhuizen

MENSEN ZOALS U EN IK

Pieter Hornix, Ned., 1982, 50 min., video.

Aan de hand van de lotgevallen van een 36-jarige man wordt informatie gegeven over de verschillende vormen van psychiatrische hulp waarmee iemand in aanraking kan komen. De hoofdpersoon wordt geïntroduceerd als iemand met vage klachten en een lichte fobie. Hij kan zijn werk niet meer aan en valt flauw achter zijn bureau als gevolg van hyperventilatie. Door de huisarts wordt hij doorverwezen naar de psychiater, die met hem de mogelijkheden van

behandeling doorspreekt. We zien een intakegesprek, een stafbespreking, een intervisie, een screenzitting en poliklinische gesprekken met de hoofdpersoon en zijn vrouw. Besloten wordt tot opname op de psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis, waarna de film de dagelijkse gang van zaken op de afdeling, inclusief de gebruikelijke therapieën (socio-, groeps- en psychotherapie) laat zien. Gemaakt in opdracht van de afdeling psychiatrie van het Gemeenteziekenhuis in Dordrecht.

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische inrichtingen

MENTAL PATIENTS ASSOCIATION

Shelah Reljic, Canada, 1976, 29', film, Engels gesproken.

Een film over een opvangcentrum voor ex-psychiatrische patiënten in Canada. Een soort "zelfhulpcentrum" opgezet door de Mental Patients Association (MPA) en gebaseerd op een democratisch systeem van besluitvorming. De bedoeling van de MPA is om ex-patiënten op te vangen en door de eerste moeilijke maanden na ontslag uit een psychiatrische inrichting heen te komen. De film gaat in op het werk van de MPA en op de gang van zaken in een van de opvangcentra, waar ex-patiënten via zelfhulp geleerd wordt om te gaan met medicijnen, met elkaar en met allerlei alledaagse praktische zaken.

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische inrichtingen/opvang

ONDER ANDEREN, ZO GEK NOG NIET

Tie van der Horst, Nederland, 1995, 40 minuten.

In 1995 werden twintig oudere psychiatrische patiënten van het afgelegen psychiatrisch ziekenhuis Duin en Bosch in Castricum overgeplaatst naar een regulier verzorgingshuis, het Liornehuis in Hoorn. Een enorme overgang omdat de meesten gemiddeld zo'n veertig jaar in Duin en Bosch hadden gewoond en nu opeens midden in de stad terecht kwamen, tussen gewone bejaarden en met veel meer nadruk op zelfstandigheid dan in de oude inrichting. Hoe hebben ze dit ervaren en is het ze gelukt hun leven opnieuw in te richten, temidden van de reguliere bewoners van het Liornehuis? Dat zijn enkele van de vragen die aan de orde komen in deze documentaire, waarin een beeld wordt gegeven van het nieuwe leven in het verzorgingstehuis en de oude situatie in Duin en Bosch.

In de film wordt een viertal bewoners op de voet gevolgd in hun nieuwe leefsituatie, terwijl ook even wordt teruggegaan naar hun vroegere woon- en werkplaats. De soms zware en eentonige arbeidstherapie van toen komt ter sprake naast de creatieve therapie van nu. Enkele van de bewoners wilden aanvankelijk niet naar het Liornehuis en zeggen in het begin een rottijd te hebben gehad, maar een jaar na dato zou niemand meer terug willen naar de oude inrichting. De reguliere bewoners van het Liornehuis stonden aanvankelijk wat vreemd tegenover de nieuwe bewoners, maar het is ze van beide kanten erg meegevallen zo blijkt uit de verhalen van onder meer de leden van de bewonerscommissie. Nu is er eerder verbazing 'dat die mensen zo lang in afzondering hebben gewoond.'

Trefw.: ouderenpsychiatrie/verzorgingshuizen/substitutie

HET ONGEWONE GEWOON

Peter Venema, Nederland, 1991, 17 minuten.

'Het ongewone gewoon' is een film over gezinsverpleging van psychiatrische patiënten. Bekendste voorbeeld hiervan is het plaatsje Geel in België, waar gezinsverpleging een lange traditie heeft. De film concentreert zich op de gezinsverpleging in Nederland. Een situatie waarbij patiënten buiten de inrichting in een gastgezin wonen, maar wel kunnen terugvallen op de faciliteiten van de inrichting. De film schetst in het kort een portret van het leven van vijf patiënten in verschillende woonomstandigheden. De patiënten zelf komen even aan het

woord, maar ook de begeleiders die informatie geven over het behandelingsplan, de verschillende therapievormen en de rol van de inrichting hierbij.

Trefw.: gezinsverpleging/ psychiatrische patiënten

DE ONTKENNING

Tom Verheul, Nederland, 1992, 60 minuten.

'De ontkenning' is een documentaire over het meervoudig persoonlijkheidssyndroom (MPS). Hoofdpersoon is Brigitte (30), een vrouw die twintig jaar lang het slachtoffer was van incest en die bovendien op haar achtste bij porno-opnamen het slachtoffer werd van een groepsverkrachting. Brigitte heeft deze traumatiserende gebeurtenissen weten te overleven door te vluchten in een zestal persoonlijkheden. Deze alternatieve persoonlijkheden, of 'alters', hebben uiteenlopende functies. Zo bewaart er een haar herinneringen en een ander de gevoelens die daar bij horen. Haar neiging tot wanhoop en gekte en haar gedachten aan zelfmoord worden ook in aparte persoonlijkheden opgeslagen evenals haar neiging tot agressie. Samen vormen deze 'alters' een team dat haar verdedigt tegen haar schokkende herinneringen. Een verleden dat haar leven beheerst en waarvoor ze al meer dan vijftien jaar in therapie is en op haar 17de een jaar lang tevergeefs werd behandeld in een psychiatrische inrichting. Naast interviews met de diverse 'persoonlijkheden' van Brigitte, bevat de film flarden van een therapiesessie met de Amerikaanse psychiater en MPS-deskundige Richard Erskine. Het zijn de spannendste ogenblikken van de film omdat wordt toegewerkt naar een duidelijke doorbraak, waarbij Brigitte Erskin het recht afdwingt om zelf over haar leven te mogen beslissen.

Trefw.: meervoudige persoonlijkheid/ persoonlijkheidsstructuur

ONVOLTOOID VERLEDEN

Aart Gisolf, Nederland, 1980, 40 minuten,

"Een zeer ernstige levensbedreigende ervaring waar je jarenlang geen last van hebt gehad, kan ineens terugkomen. Je bent er nog niet klaar mee. Het is een nog onvoltooid verleden." Dat is ongeveer de sleutelzin voor deze documentaire, waarin een viertal getraumatiseerde mensen worden geportretteerd. Drie van hen zijn in Nederland het slachtoffer geworden van de tweede wereldoorlog en een vierde heeft in Nederlands Indië de verschrikkingen van de oorlog daar meegemaakt. Bij alle vier begonnen pas op latere leeftijd de herinneringen op te spelen en kregen ze last van angsten en nachtmerries. Dokter Jos Fortuin, die als huisarts en therapeut ervaring heeft met traumaverwerking vertelt tussen de interviews door over zijn ervaringen met oorlogsslachtoffers. Datzelfde doet ook Fanny de Vries, die een lange ervaring heeft als maatschappelijk werkster in de hulpverlening aan oorlogsgetroffenen. Gemaakt in opdracht van de Stichting ICODO (Informatie en Coördinatie-Organ Dienstverlening Oorlogsgetroffenen).

Trefw.: posttraumatische stress-stoornis/ trauma/ oorlogsslachtoffers

OVER EN WEER

Nederland, 1985, 55 minuten.

Patiënten die in een inrichting worden opgenomen vielen tot voor kort onder de regels van een honderd jaar oude krankzinnigenwet. Vele jaren lang hebben ex-psychiatrische patiënten geprotesteerd tegen deze wet die het mogelijk maakt mensen tegen hun wil op te nemen en ongewenste behandelingen te laten ondergaan. Sinds vele jaren is er ook door de regering gesleuteld aan een nieuwe wet, de Wet BOPZ, die in 1985 in werking is getreden, maar waarover maar weinigen echt tevreden zijn.

Trefw.: krankzinnigenwet/ bopz/ onvrijwillige opnemng

PHILADELPHIA NETWORK

Francis Huxley, Engeland, 1977, 55 min., film, Engels gesproken, zwart/wit.

In 1964 stichtte de Engelse psychiater R.D. Laing de Philadelphia Association of Londen. Deze film geeft in vogelvlucht een indruk van de activiteiten, die onder auspiciën van deze organisatie worden bedreven: in de therapeutische gemeenschappen met hun onconventionele manier van omgaan met geestesziekte alsook tijdens seminars, workshops e.d. Interviews met de therapeuten die binnen de organisatie werkzaam zijn, onder wie Laing zelf, zijn in de film opgenomen.

Trefw.: psychiatrie/ therapeutische gemeenschappen/democratische psychiatrie

PORTRAIT OF AN AUTISTIC YOUNG MAN

Barnett Addis, USA, 1986, 47 minuten, Engels gesproken.

Deze film geeft een portret van Joseph Sullivan, een autistische jongeman (24), die grotendeels door zijn ouders is opgevoed. Hij woont nog thuis, heeft op de highschool gezeten en werkt in een plaatselijke bibliotheek. De actuele beelden worden afgewisseld met historische filmopnamen uit de film "The Invisible Wall", waarin Joseph 7 jaar oud is. Zoals elk autistisch kind, heeft ook Joseph zijn eigen specifiek afwijkend gedrag. Hij spreekt wartaal en maakt hardop optelsommen die niet kloppen. Maar tegelijk heeft hij een fabelachtig geheugen. Hij kan precies herhalen wat hij ooit gehoord of gelezen heeft. Hij heeft een huisvriend met wie hij op stap gaat en die hem helpt met zijn problemen. Zijn ouders hebben het moeilijk met hem omdat hij zich vaak isoleert op zijn kamer waar hij urenlang naar muziek kan luisteren, zijn grootste passie. Een deskundige vertelt wat autisme is, al weet nog niemand precies waardoor het wordt veroorzaakt.

Trefw.: autisme/ gedragsstoornissen

PSYCHIATRIE : 'ZO GEK NOG NIET'

Peter Cottaar, Nederland, 1987, 26 minuten.

Voorlichtingsfilm over het werk van de B-verpleegkundige. Aan de hand van gesprekken met verpleegkundigen en patiënten worden stap voor stap een aantal verschillende afdelingen in de psychiatrie belicht. De opnameafdeling met het accent op observatie en diagnosestelling, de afdeling voor voortgezette behandeling, waar men bezig is met een langer durende behandeling van drie maanden tot twee jaar en de afdeling voor langdurig verblijf voor patiënten die niet meer naar huis teruggaan. Op de drempel tussen inrichting en maatschappij bevinden zich de zg. 'socio-woningen', waar patiënten al redelijk zelfstandig wonen, maar nog enige begeleiding nodig hebben voor ze weer volledig op zichzelf kunnen gaan wonen. Ten slotte vertelt een hoofd van een inservice-opleiding over het hoe en wat van deze ruim drie jaar durende opleiding, waarbij men binnen de inrichting studeert en werkt tegelijk.

Trefw.: verpleegkundigen/ verpleging/ psychiatrie/ opleiding/ voorlichtingsmateriaal

PSYCHIATRISCHE THUISZORG

Ronnie Griens, Nederland, 1997, 25 minuten.

In deze aflevering van 'Vers Bloed', een 5-delige serie over nieuwe ontwikkelingen in de gezondheidszorg, speciale aandacht voor casemanagement in de psychiatrische thuiszorg. Centraal staan twee sociaal-psychiatrisch verpleegkundigen, die gevolgd worden in hun contacten met twee zelfstandig wonende psychiatrische patiënten. Mieke van der Heijden is de begeleidster van Frank, die last heeft van psychosen en die langdurig opgenomen is geweest. Mieke help hem met allerlei praktische zaken, maar ook met zijn medicatie. Ze vertelt over de 'zorg op maat', die ze levert en die er onder meer voor zorgt dan Frank's opnames steeds korter zijn geworden. Of zoals Frank het verwoordt: 'Zij zorgt ervoor dat ik

uit de kliniek blijf'. Dat geldt ook voor de activiteiten van Charlotte Schoenmaker, die casemanager is van mevrouw Portier, een alleenwonende vrouw, die na het overlijden van haar man last kreeg van ernstige depressies. Charlotte beschouwt zichzelf als de 'ogen en oren' van het team dat mevrouw Portier begeleidt. Ze vertelt over het PIT-project (Psychiatrische Intensieve Thuiszorg), dat probeert te voorkomen, dat mensen in een psychiatrisch ziekenhuis terecht komen of, wanneer ze al zijn opgenomen, eerder met ontslag kunnen. Een nieuwe aanpak die vruchten afwerpt, zoals blijkt uit de twee concrete voorbeelden in deze film.
Trefw.: psychiatrische thuiszorg/ casemanagement/ zorgvernieuwing

PSYCHOMOTORISCHE THERAPIE BIJ ANOREXIA NERVOSA-PATIËNTEN

Dominique de Clerck, Nederland, 1989, 27 minuten.

Film over psychomotorische therapie (PMT), zoals die wordt toegepast vanuit de afdeling eetstoornissen van het Universitair Psychiatrisch Centrum St. Jozef in Kortenberg (België). De therapie is onderdeel van een specifiek behandelingsprogramma en stelt de lichaamsbeleving en -ervaring centraal. In de film wordt een (fictieve) pas opgenomen patiënte gevolgd tijdens haar eerste behandelingsweken. Het gaat om geënceneerde situaties met onder andere een videoconfrontatie, om het beeld dat iemand van zichzelf heeft te toetsen aan de werkelijkheid. Via vervorming kan het reële beeld worden aangepast aan het ideaalbeeld. Verder levert een lichaamsattitudelijst aanvullende informatie over lichaamservaring en -beleving. Tegenover de subjectieve lichaamsbeleving wordt aan de hand van meetresultaten de objectieve lichaamssamenstelling bepaald. Vervolgens kan in kleine groepen worden begonnen met de therapie. Die bestaat uit het bewust beleven van het lichaam door elkaar te betasten, ademhalingsoefeningen, massage (om te leren genieten), relaxatietraining (om de hyperactiviteit te beheersen) en oefeningen waarbij geïmpeleerd wordt aan samenwerking en solidariteit. Na circa vijf maanden volgt de eindevaluatie en wordt de 'opnamevideo' vergeleken met de 'ontslagvideo'.

Trefw.: psychomotorische therapie/ anorexia nervosa

DE PSYCHOSEKLINIEK

Hans Polak en Robert Oey, Nederland, 1999, 66 minuten.

Documentaire over jongeren met psychotische stoornissen in de Adolescentenkliniek van het AMC in Amsterdam. In deze documentaire komen een vijftal jongeren, hun ouders en hun behandelaars aan het woord over de ziekte, het onbegrip, de ontkenning en de negatieve symptomen. Dr. Don Linszen, hoofd van de kliniek geeft voorlichting over de verschijnselen die horen bij schizofrenie en psychose (wanen, hallucinaties en verwardheid), terwijl de patiënten het beeld inkleuren op basis van hun persoonlijke gevoelens en belevenissen. De meesten van hen horen stemmen of hebben last van angsten, terwijl soms ook zaken als zelfverwonding en zelfmoordpogingen om de hoek komen kijken. Het belang van voorlichting komt ter sprake om de ziekte herkenbaar en behandelbaar te maken. Medicijnen spelen bij die behandeling een belangrijke rol, maar daarnaast ook motivatie en ziekte-inzicht. De film volgt de jongeren op hun weg door de kliniek: de persoonlijke gesprekken met de psychiater, maar ook hun functioneren in de groep of in de sportzaal. Doordat ook ouders zijn geïnterviewd en de camera eveneens aanwezig was bij teambesprekingen, ontstaat een portret van de jongeren in de kliniek, de stoornissen waarmee ze te maken hebben en de ontwikkeling die ze binnen de kliniek doormaken. Zo wordt in de tweede fase de sociogroep en het naar huis gaan steeds belangrijker. Ook zijn er beelden van de ergotherapie en het werken in een activiteitencentrum voor ex-psychiatrische patiënten. Terwijl de een zich oriënteert op weer gaan werken, bezoekt de ander een chronische afdeling in een psychiatrisch ziekenhuis, want voor iedereen is de toekomst verschillend. Zo wisselen negatieve en positieve resultaten elkaar af in deze informatieve documentaire over vijf schizofrene jongeren.

Trefw.: psychosen/ schizofrenie/ adolescenten/ drugs

DE RIAGG

Monique Lamboo, Nederland, 1988, 18 minuten, video.

Deze film is een soort korte kennismaking met de Regionale Instellingen voor Geestelijke Gezondheidszorg (RIAGG), en dan met name de RIAGG's in Den Haag. De film is min of meer te beschouwen als de voorloper van de 3-delige serie 'Denkt u dat ik gek ben?', waarin heel uitvoerig wordt ingegaan op het werk van de Riaggs. In deze film maken we kennis met drie mensen met verschillende problemen. Karin (17) die thuis steeds ruzie heeft met haar gescheiden moeder. Marie, getrouwd en moeder van twee kinderen, die last heeft van plotseling opkomende angsten en Said, een oudere allochtone man, die thuis zit te vereenzamen na de dood van zijn vrouw. Alle drie komen ze in contact met de RIAGG, waar in het kort een oplossing gezocht wordt voor hun specifieke problemen.

Gemaakt in opdracht van de RIAGG's in Den Haag. Zie ook 'Denkt u dat ik gek ben?'.

Trefw.: RIAGG/ambulante psychiatrie

RIBFLUWEEL

Rien Valk, Nederland, 1991, 22 minuten.

'Ribfluweel' geeft een beeld van drie instellingen voor Beschermd Wonen in Zwolle en omgeving. Deze instellingen bieden hulp, onderdak en begeleiding aan kwetsbare mensen een psychiatrische achtergrond, waarbij geen structurele psychiatrische behandeling meer nodig is. De doelstelling van de RIBW Zwolle en omgeving is mensen met psychosociale problemen zo zelfstandig mogelijk te laten wonen en functioneren. In de film komen de hoofden van de drie instellingen aan het woord. Daarnaast zijn er gesprekken met verschillende bewoners over de gang van zaken in de instellingen. Afhankelijk van de persoon is er meer of minder begeleiding. Sommige bewoners gaan overdag naar hun werk, anderen zijn actief op een Dagactiviteitencentrum waar onder begeleiding arbeidsmatige en creatieve handelingen worden verricht. Gemaakt in opdracht van de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Zwolle en Omgeving.

Trefw.: ribw/ beschermende woonvormen/ dagbesteding

DE RIJDENDE PSYCHIATER

Hans Otten, Nederland, 1989, 50 minuten. (Engelse versie beschikbaar)

Sinds 1932 kent Amsterdam een centrale dienst voor de acute psychiatrie, tegenwoordig bekend onder de naam 'de rijdende psychiater'. Zo genoemd omdat de psychiater zich daadwerkelijk per auto naar de plaats begeeft waar zijn hulp gewenst is. Vierentwintig uur per dag, zeven dagen in de week. De film laat een etmaal zien uit het leven van twee rijdende psychiaters, een man en een vrouw. Zij worden door de cameraploeg op de voet gevolgd bij hun werkzaamheden in de acute hulpverlening: situaties die voor een deel geënceneerd zijn, maar die gestoeld zijn op de dagelijkse praktijk. Vaak is het de politie die de hulp inroept van de rijdende psychiater, maar het kunnen ook familieleden of burens zijn, die vertwijfeld bellen omdat ze geen raad meer weten met het gedrag van hun huisgenoten. Zoals een moeder die wordt lastig gevallen door haar psychotische zoon, of een vrouw die last heeft van wanen, terwijl een andere vrouw de burens lastig valt omdat ze manisch-depressief is. Elke keer opnieuw komt de psychiater voor een keuze te staan en meestal moet er acuut worden gehandeld, al leidt niet elke hulpvraag tot een opname. Soms is een kalmerend spuitje voldoende, zeker wanneer iemand door agressief gedrag onhandelbaar is, maar het kan ook leiden tot een gedwongen opname in een inrichting.

Trefw.: vierentwintiguursbereikbaarheid/ crisisinterventie

HET ROTTERDAMS MODEL

Jan Smulders, Nederland, 1996, 23 minuten.

'Zorgvernieuwing met een brede basis' is de ondertitel van dit informatieve videoprogramma dat gaat over een samenwerkingsproject in de psychiatrie in Rotterdam. Aan de hand van een aantal (gespeelde) voorbeelden wordt dit specifieke zorgmodel geïllustreerd. Het principe van het Rotterdams model is zoveel mogelijk diensten onder één dak te brengen. Een mooi voorbeeld daarvan is het 'time-out huis', dat de mogelijkheid biedt van kortdurende opvang en begeleiding van de chronisch psychiatrische patiënt. De videofilm laat onder meer zien hoe het er in zo'n time-out huis aan toegaat en wat de voordelen zijn voor de cliënt. Het programma begint met de activiteiten van de Acute dienst van het Riagg in het geval van Tine, een jonge vrouw met psychische problemen, die voor veel overlast zorgt in haar omgeving. De Acute dienst is maar één schakel in een complex van voorzieningen, waarbij een belangrijke taak is weggelegd voor de casemanager of zorgcoördinator. In het geval van Tine wordt gezorgd voor opname in het multifunctioneel centrum Zevenkamp. Tegelijk neemt de casemanager contact op met de woningbouwvereniging, de burens en de familie. Een ander voorbeeld is Tim. Hij is 37 jaar en leefde altijd bij zijn moeder. Na haar overlijden kwam Tim psychisch in de problemen. Hij werd opgenomen in Zevenkamp en kwam daarna via een sociaal pension in een instelling voor beschermd wonen terecht. Overdag werkt Tim in het activiteitencentrum Vredenhof. Op deze manier heeft hij zijn draai kunnen vinden en een redelijk normaal bestaan kunnen opbouwen.

Trefw.: samenwerking/ ggz/ casemanagement/ mfe/ zuid-holland

SAN CLEMENTE

Raymond Depardon, Frankrijk, 1981, 90 min., film, zwart/wit, Nederlands ondertiteld.

"San Clemente" is een gefilmd portret van een psychiatrisch ziekenhuis in verandering. Gemaakt door de Franse fotograaf en cineast Raymond Depardon, die in een indringende cinema verité-stijl het democratiseringsproces binnen een Italiaanse inrichting in beeld brengt. Depardon toont zich een nauwkeurig observator en de film begint met een registratie van het dagelijkse wel en wee van de patiënten. De camera maakt lange wandelingen door de gangen van de kliniek, laat enkele patiënten uitgebreid aan het woord, of volgt ze in hun typerende manier van optreden. Hij gaat mee met een (zeldzaam) uitstapje naar Venetië, is getuige van de moeizame onderhandelingen van een patiënt over een bezoekenregeling. De camera is ook aanwezig op een protestvergadering van verontwaardigde familieleden en patiënten, die vinden dat de verzorging beneden peil is, de bezoekenmogelijkheden onvoldoende en de aanspreekbaarheid van de artsen minimaal. Het personeel kampt met ernstige onderbezetting en het verloop is enorm: de meeste artsen zijn binnen enkele maanden alweer verdwenen, waardoor de inrichting bijna onbestuurbaar dreigt te worden.

Trefw.: psychiatrie/ psychiatrische ziekenhuizen

DE SCHRIK VAN JE LEVEN (L'EFFROI DES HOMMES)

Jean-Bernard Andro, Frankrijk, 1990, 50 minuten, Nederlands ondertiteld.

In 'De schrik van je leven' komen mensen aan het woord die letterlijk en figuurlijk oog in oog gestaan hebben met de dood. De dood in zijn meest gruwelijke, meest gewelddadige vorm. Veteranen uit de oorlogen in Algerije en Vietnam spreken over hun ervaringen op het slagveld, ervaringen die hen geestelijk gebroken hebben en die zij jaren na dato nog niet of nauwelijks hebben verwerkt. Dit probleem wordt aangeduid met de term post-traumatische stress. Maar ook gewone mensen kunnen op een alledaags moment, op straat of tijdens hun

werk, met dodelijk geweld geconfronteerd worden. 'De schrik van je leven' bevat getuigenissen van mensen die slachtoffer werden van terroristische bomaanslagen, een gewapende roofoverval, een vliegtuigkaping, een ernstige overstroming, een zwaar ongeval. Al deze mensen kunnen de draad van hun vroegere leven niet goed meer oppakken. Zij worden, net als de soldaat die terugkeert van het slagveld met een hoofd vol verschrikkelijke beelden en herinneringen, getraumatiseerd door wat er gebeurd is en kunnen zich daar niet van losmaken. Vaak lijden zij aan ernstige slapeloosheid, zijn depressief of hebben psychosociale problemen, terwijl sommigen van hen suïcidale neigingen ontwikkelen. Ook de maatschappelijk positie van ex-slachtoffers is meestal niet rooskleurig. Mensen kunnen niet goed meer in de maatschappij functioneren omdat ze persoonlijk niet goed meer functioneren. 'De schrik van je leven' laat zien hoe acuut de nood is waarin ex-slachtoffers kunnen verkeren en hoe zeer zij hulp nodig hebben om weer een enigszins normaal leven te kunnen leiden. Velen klagen over het gebrek aan begrip en hulp bij familieleden, vrienden en hulpverleners. Winnaar Clé d'Or Festival de Lorquin 1991.

Trefw.: posttraumatische stress-stoornis/ trauma/ dood/ rampen/ oorlog

SHARON

Dr. J. Welbourne en David Pointing, Engeland, 1978, 30 min., film/video, Nederlands ondertiteld.

Door de gemoedsstemming weer te geven van mensen die aan anorexia nervosa lijden, wil de film een beter begrip wekken bij hen die met lijders aan deze ziekte te maken hebben of krijgen.

Trefw.: psychiatrie- psychiatische ziekenhuizen/anorexia nervosa

SPEAKING FROM EXPERIENCE: THE USER'S INVOLVEMENT IN MENTAL HEALTH SERVICES

Madeleine Lamont, Groot-Brittannië, 1985, 70 minuten, (2 delen). Nederlands ondertiteld.

"Speaking from Experience" gaat over de activiteiten van patiëntenbeweging en patiëntenrechtenorganisaties in Engeland en Nederland. In het eerste deel wordt de situatie in Engeland uiteengezet op het terrein van de 'users involvement in mental health services'. In deel twee worden achtereenvolgens de activiteiten van de PVP's (patiëntenvertrouwenspersonen), de Cliëntenbond, de patiëntenraden onder de aandacht gebracht en er wordt gekeken hoe die zich verhouden tot het directiebeleid in psychiatrische inrichtingen. De balans wordt opgemaakt van wat er gebeurt op het terrein van de patiëntenrechten en belangenbehartiging van de psychiatrische patiënten en wat er in de toekomst nog zou moeten gebeuren op dit gebied.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ belangenorganisaties/ patiëntenorganisaties

DE SPRONG

Amsterdams Stadsjournaal, Ned., 1982, 40 min., film.

Een film over een periode uit het leven van Henry Bosch, een jonge acteur, die ruim drie jaar opgenomen is geweest in psychiatrische inrichtingen en die daar op verschillende manieren is behandeld. Henry vertelt in de film over die periode uit zijn leven: hoe hij gek geworden is, hoe hij behandeld werd en hoe hij dit later heeft verwerkt in een solotoneelvoorstelling "Ik ben er niet". Door de manier waarop hij over de beleving van zijn gekte praat, afgewisseld met beelden van de inrichtingen die hij bezocht heeft, ontstaat een indringend beeld van wat het voor iemand betekent om opgenomen te zijn geweest.

Trefw.: psychiatrie/psychiatische ziekenhuizen

STEM VAN GOD

Remy Vlek, Nederland, 1997, 25 minuten.

'Stem van god' is een portret van Wil Welters (53) uit Maastricht, die zijn leven lang al lijdt aan religieuze wanen. Op zijn zevende werd hij getroffen door de bliksem en sindsdien heeft hij geen greep meer op het universum om hem heen. Hij wordt geplaagd door waanideeën en een stem die hem opdrachten geeft. Een stem die niet de overhand mag krijgen omdat anders, zoals hij zelf zegt, de antichrist in hem tot leven komt. Veel van zijn ideeën zijn gerelateerd aan God en religie, waarbij hij God beschouwt als de schuldige aan zijn menselijk leed. De medische diagnose is: schizofrenie. De camera volgt Welters in de verschillende rollen die hij in het leven speelt. Hij blijkt een man van tegenstellingen. Zijn rol als kerkganger, die een kaarsje opsteekt bij Maria, staat bijvoorbeeld haaks op zijn rol als alcoholist en zwerver. In de film bezoekt hij het sociale pension waar hij bij tijd en wijle woont, evenals het psychiatrisch centrum Vijverdal waar hij zijn depotmedicatie krijgt toegediend. Dat is hard nodig omdat hij anders angstig en agressief wordt. Zijn psychiater gaat met hem op bezoek in een klooster, omdat hij aangeeft misschien wel in een klooster te willen wonen. Maar hij krabbelt al snel terug als een monnik hem vertelt over het sobere kloosterleven. In de verschillende rollen die hij speelt, is de 'taal van de waan' misschien wel een van de meest markante onderdelen van deze documentaire.

Trefw.: schizofrenie/ wanen/ thuislozen/ religies

STRANGER IN A FAMILY

Robert Meneff, USA, 1982, 60 minuten, Engels gesproken. (videokwaliteit niet optimaal).

"Stranger in a Family" is een film over David, een autistische jongen en het gezin waarin hij leeft. Het eerste half uur van de film is gewijd aan de dagelijkse contacten tussen David, zijn familieleden en zijn leraar. We zien niet alleen de eigen wereld waarin David leeft, maar ook de reacties van de andere gezinsleden op zijn gedrag.

De tweede helft van de film bestaat uit een serie gesprekken met zes deskundigen, die de beelden uit het eerste half uur ieder vanuit de eigen specialistische invalshoek bekijken en analyseren. Zij beantwoorden voor een belangrijk deel de vragen die deze opmerkelijke discussiefilm bij de toeschouwer oproept.

Trefw.: autisme/ gezinnen

EEN TAAL MET EEN VREEMDE

Kees Hin, Nederland, 1998, 95 minuten.

'Een taal met een vreemde' is een in vier delen uiteenvallende documentaire over schizofrenie. Een aantal mensen vertelt over de symptomen waar ze vrijwel dagelijks mee te kampen hebben: de stemmen en de wanen, de psychoses, de gevoelens van angst en depressie. De een denkt dat hij bezeten is van de duivel, en een ander heeft zijn leven grotendeels afgestemd op God. Weer een ander vertelt over haar contacten met astronauten en presidenten. Het eerste deel van de film bestaat uit portretten van een zestal patiënten die uitvoerig vertellen over hun ziektebeeld. Bij de meesten zijn het vooral de 'stemmen' die hen lastig vallen en die het leven soms tot een hel maken. Het tweede deel van de film is gewijd aan de zelfmoord van drie jonge schizofrenen. Niet iedereen houdt zo'n leven met psychosen vol. De ouders van de overledenen reconstrueren 'de laatste gang' van hun kind en proberen er een verklaring voor te vinden. Samen met de filmmaker bezoeken ze de plek waar hun kind de dood heeft gevonden. In deel drie vertellen patiënten hoe zij er in slagen te overleven. De een doet dat met behulp van muziek, de ander met de hulp van God. Ze proberen hun 'negatieve symptomen' in het gareel te houden, waarbij het moeilijkste is om de stemmen te accepteren die hen steeds lastig

vallen. In het vierde deel wordt een jongen geportretteerd die denkt dat hij een afstammeling is van tsaar Peter. Zijn ouders beschouwt hij als pleegouders, hoe zij ook proberen hem van deze waangedachte af te helpen. Hij wantrouwt zijn omgeving en is ook niet bereid zich te laten behandelen. Het gesprek met hem en zijn ouders maakt duidelijk hoe zwaar de omgeving het soms ook te verduren heeft.

Trefw.: schizofrenie/ wanen/ psychosen/ suïcide/ symptomen

TBS: HET VOORDEEL VAN DE TWIJFEL (4 DELEN) 1. DE OPNAME 2. DE VOORGESCHIEDENIS 3. HET DELICT 4. HET AFSCHEID

Christine Nevejan, Nederland, 1997, 4x45 minuten.

In deze indringende vierdelige documentaire wordt op nauwgezette wijze het behandelproces gevolgd van vier jeugdige TBS-patiënten in de dr. Henri van der Hoevenkliniek in Utrecht. De film geeft een helder beeld van wat de TBS-maatregel inhoudt. Het is een filmische zoektocht naar wat zich achter de muren van de TBS-kliniek afspeelt tussen behandelaars en patiënten. De documentaire laat zien dat het behandelproces van de patiënten in de kliniek een uitvergroting is van gevoels- en gedragsmoeilijkheden die in al onze levens spelen. In dit proces staan niet alleen de patiënten centraal, maar ook de stafleden die de moeilijke opgave hebben om aan het einde van de rit te beoordelen of de patiënt op vrije voeten kan worden gesteld.

Deel 1 'De opname' gaat over Richard, een pyromaan, die na anderhalf jaar gevangenisstraf wordt overgebracht naar een gesloten psychiatrisch ziekenhuis. De documentaire volgt Richard in de eerste acht maanden van zijn opname.

Deel 2 'De voorgeschiedenis' gaat over Frans, de benjamin in de kliniek, die een jeugdvriend om het leven heeft gebracht. Hij is anderhalf jaar in de kliniek en moet met zijn psychotherapeute zijn voorgeschiedenis doornemen.

Deel 3 'Het delict' gaat over Joop, een aanrander die al twee jaar in de kliniek zit en voor een van de moeilijkste opgaven in de behandeling staat: het maken van een delictscenario.

Deel 4 'Het afscheid' gaat over Michiel, een bankovervaller zonder scrupules, die na drie jaar aan het einde van zijn TBS-behandeling is gekomen en de kliniek gaat verlaten.

Trefw.: tbs/ forensische psychiatrie/ jeugd

TEGENSPRAAK

Remy Vlek, Nederland, 1990, 35 minuten.

"Tegenspraak" is een film over patiënten- en bewonersraden in de geestelijke gezondheidszorg. De film handelt over het functioneren van de patiëntenraad van het psychiatrisch ziekenhuis Drennoord te Zuidlaren en van de bewonersraad van de beschermde woonvorm in Breda. Leden van deze raden stellen zich in de film voor en vertellen waarom ze voor hun belangen opkomen. We zien de patiëntenraad van Drennoord op bezoek bij een verblijfspaviljoen, tijdens onderhandelingen met de directie, en een bezoek aan een isoleercel. De bewonersraad in Breda houdt zich bezig met de organisatie van zinvolle dagactiviteiten en onderhandelt met de directie over de advies- of instemmingsrechten van de bewonersraad.

Gemaakt in opdracht van de Stichting Landelijke Patiënten en Bewonersraden (LPR).

Trefw.: patiëntenraden/ belangenorganisaties/ ggz-instellingen

TERBESCHIKKINGGESTELD

Olivier Koning, Nederland, 1984, 85 minuten.

"Terbeschikkinggesteld" geeft een beeld van oplegging en uitvoering van de maatregel TBR. Naast het volgen van het verblijf van een verdachte in het Pieter Baan Centrum, is ook voor het eerst uitgebreid gefilmd in de zwaarst beveiligde kliniek van Nederland: de Dr. S. van

Mesdagkliniek te Groningen. Dankzij een intern verblijf van de filmploeg gedurende enige weken was het mogelijk een indringend beeld van het leven binnen de inrichting te schetsen. Situaties, zoals het verblijf van een terbeschikkinggestelde in een isoleercel, worden afgewisseld met korte interviews met bewoners en behandelaars, waarbij de diverse problemen rond de dwangverpleging en behandeling uitgebreid aan bod komen. Bij grote uitzondering is een rechtbank bereid gebleken haar deuren te openen voor het maken van opnamen van een TBR-verlengingszitting. De film geeft een helder beeld over het systeem van dwangverpleging, zoals dat in Nederland bestaat.

Bekroond met het Gouden Kalf voor de beste documentaire, Nederlandse Filmdagen 1984.

Trefw.: forensische psychiatrie/ tbs

TITICUT FOLLIES

Frederick Wiseman, USA, 1967, 84 minuten, film, Engels gesproken, (af en toe moeilijk verstaanbaar)

'Titicut Follies' is de eerste film van de beroemde Amerikaanse documentairemaker Frederick Wiseman. Deze legendarisch geworden film werd in 1967 opgenomen in de Massachusetts Correctional Institution, een State Mental Hospital in Bridgewater en laat zien hoe de daar opgesloten psychiatrische patiënten, de 'criminally insane', behandeld worden.

De film begint met bedrieglijk vrolijke beelden. Patiënten en personeel brengen samen een show, 'Titicut Follies' genaamd. 'Titicut' is de Indiaanse naam voor het gebied rond Bridgewater. De dubbelzinnigheid van het woord 'follies' laat zich raden. De vrolijkheid is slechts schijn. De sfeer in de inrichting wordt juist gekenmerkt door een opvallend gebrek aan mededogen bij het personeel voor de menselijke ellende in de inrichting. Van een serieuze medische aanpak is nauwelijks sprake. De patiënten brengen een groot deel van hun tijd naakt in kale cellen door. Elke waardigheid is hen ontnomen.

'Titicut Follies' is een aangrijpende film. Een felle aanklacht tegen de rechteloze positie van de psychiatrische patiënt en de willekeur van de behandelaars en de bewakers. De film werd vanwege de schokkende beelden – in juridische termen een inbreuk op de privacy van de patiënten - bijna onmiddellijk verboden. Na 20 jaar procederen door de regisseur werd de film in 1991 vrijgegeven voor vertoning.

Trefw.: forensische psychiatrie/ psychiatrische patiënten / psychiatrische ziekenhuizen

TOESTANDEN

Tijs Chanowski, Nederland, 1976, 79 minuten, speelfilm.

Verfilming van het gelijknamige toneelstuk van het Werktheater uit het midden van de jaren zeventig. In acht episoden worden de toestanden in de psychiatrie en vooral de wantoestanden bij de psychiatrische verpleging in beeld gebracht. Voor een deel bedoeld als satire op de betuttelende benadering van mensen die in een psychiatrische inrichting zijn opgenomen, maar tegelijkertijd een navrant beeld van het proces dat zich rond een psychotherapeutische behandeling voltrekt.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/opname

TWINTIG JAAR PATIENT - TERUG NAAR AF?

Mario Gibbels en Hans Niezen, Nederland, 1994, 15 minuten.

Deze videoband is gemaakt op initiatief van de Patiëntenraad van psychiatrisch ziekenhuis Veldwijk en bestaat uit interviews met drie patiënten die vertellen over hun ervaringen in het psychiatrisch ziekenhuis. Ze kijken terug en vergelijken de situatie van vroeger met die van nu. Bijvoorbeeld het gebrek aan privacy in het verleden, de behandeling waarbij je als patiënt onmondig was en maar te accepteren had wat er door de staf was bedacht. Eveneens het gesjoemel met therapieën, waarbij het patiënten door gebrek aan personeel veel te

gemakkelijk wordt gemaakt. Ook medicijngebruik komt ter sprake, evenals het begrip hospitalisatie. Alle drie de geïnterviewden vinden dat hospitalisatie moet worden voorkomen en je als patiënt niet altijd de weg van de minste weerstand moet kiezen. Alternatieven als dagbehandeling en tijdelijke opname worden kort afgezet tegen langdurige opname. De film eindigt met de vraag wie er nou eigenlijk gek is en wie normaal.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ psychiatrische patiënten/ interviews.

TERUG NAAR DE MENS

Pieter Klein, Nederland, 1987, 27 minuten.

"Het psychiatrisch ziekenhuis na de tegenbeweging", zo luidt de ondertitel van deze journalistieke afstudeerfilm van Pieter Klein. Klein heeft zich geconcentreerd op de ideeën, doelen, de kracht en de effecten van de tegenbeweging, de kritische stroming in de psychiatrie, die, gevoed door de ideeën van Laing, Szasz en Basaglia, in het midden van de zeventiger jaren probeerde de psychiatrie te liberaliseren en te democratiseren. Klein interviewde vier mensen over hun ervaringen met de tegenbeweging: "de voorlichtster" (Lineke Marseille), "de psychiater" (Van Ree), "de geneesheer-directeur" (S. de Jong) en "de ambulante hulpverlener" (M. Doornebal). Aan de orde komen: de veranderingen die het gevolg zijn geweest van de tegenbeweging, zoals onder andere de grotere invloed van bewoners in psychiatrische inrichtingen. De film besluit met korte interviews met leden van de bewonersraad in een psychiatrisch ziekenhuis, die zonder uitzondering opvallend positief zijn over bijvoorbeeld het gebruik van medicijnen en hun leven in de inrichting.

Trefw.: democratische psychiatrie/ psychiatrische ziekenhuizen/ patiëntenraden

TIJDELIJK GESLOTEN

Yvonne Feller, Nederland, 1995, 50 minuten.

In deze film vertellen drie mensen uitvoerig over hun depressie. Berend, een 60-plusser, kijkt samen met zijn vrouw terug op een leven van vallen en opstaan. Hij praat over zijn angsten, zijn zelfmoordgedachten, zijn opnames en de medicijnen die het mogelijk hebben gemaakt dat hij toch de veertig dienstjaren bij zijn baas kon volmaken. Bea, een vijftigplusser met twee bijna volwassen kinderen heeft, zoals duidelijk zichtbaar wordt in de film, last van wisselende stemmingen. Ze werd doorverwezen naar de psychiater, maar vond dat ze er zelf uit moest zien te komen. Dat lukte met behulp van vrienden en allerlei vormen van afleiding en als praten niet meer hielp, met medicijnen. Ook haar zoon Damiaan probeerde met Prozac van zijn depressie af te komen, maar bij hem werkte het niet. Hij heeft de somberheid en de pieken en de dalen van zijn depressie inmiddels geaccepteerd als iets wat bij hem hoort. Voor hem blijkt zijn baan een goede vorm van afleiding om de eenzaamheid van zijn kamer te ontvluchten. De interviewfragmenten worden afgewisseld met deskundig commentaar van prof.dr. W. van de Brink (hoogleraar psychiatrie) die aanvullende informatie geeft over symptomen, erfelijkheid en andere oorzaken, de behandelmogelijkheden en het gebruik van antidepressiva. De beelden worden afgewisseld met toepasselijke gedichtjes van Hans Andreus en enkele schrijnende fragmenten uit de speelfilm 'Ménage', die aantoont hoe mensen langs elkaar heen kunnen leven en niet zien hoe ernstig een depressie kan ingrijpen in iemands leven.

Trefw.: depressie/ geneesmiddelengebruik/ ziektebeleving/ suicide

TIZ TOCH WEL ANDERS

Hans Kroon en Henk Maurits, Nederland, 1995, 57 minuten.

In januari 1992 ging in Hoorn het Team Integrale Zorg (TIZ) van start. Een proefproject waarin voor het eerst structureel werd samengewerkt tussen intra- en extramurale zorg (Riagg, PAAZ en psychiatrisch ziekenhuis). In de vorm van 'casemanagement' houdt het TIZ zich

bezig met de begeleiding van mensen met langdurige psychosociale en psychiatrische problemen, die steeds weer vastlopen en die vaak meerdere opnames achter de rug hebben. Het TIZ biedt intensieve persoonlijke hulp bij alledaagse zaken als wonen, dagbesteding, medicijngebruik en sociale contacten. Achterliggend doel is een zo zelfstandig mogelijk, stabiel leven en een reductie van het aantal opnamedagen. De film geeft, heel sec, aan de hand van interviews met betrokkenen (directies, hulpverleners en patiënten) een beeld van het TIZ-project, dat te boek staat als een succesvol zorgvernieuwingsproject. In het eerste deel komen de initiatiefnemers en leidinggevendenden aan het woord die vertellen over de organisatorische kant, de uitgangspunten van 'clinical case management' en de hobbels die moesten worden overwonnen om te komen tot een succesvolle samenwerking tussen de verschillende instellingen.

In deel 2 vertellen vijf casemanagers over hun ervaringen in de praktijk: de problemen waar ze voor komen te staan in de contacten met patiënten, de praktische zaken, de persoonlijke benadering en de afstand tot de cliënt, het belang van het team, de resultaten en ook de teleurstellende kanten van het werk. In het derde deel van de film komen vier cliënten aan het woord die vertellen over de individuele ervaringen met hun casemanager.

Trefw.: casemanagement/ zorgvernieuwing/ interviews(vorm)/ noord-holland

TOESTANDEN

Thijs Chanowski, Ned., 1976, 79' min. film.

Verfilming van het gelijknamige toneelstuk van het Werktheater. In acht episoden worden toestanden en wantoestanden in de psychiatrische verpleging in beeld gebracht. Devels satire op de betuttelende benadering van mensen die in een psychiatrische inrichting zijn opgenomen, deels naspelen van een proces dat zich in een psycho-therapeutische behandeling voltrekt.

Trefw.: psychiatrie/ psychiatrische ziekenhuizen/Werktheater

TOT OVER TWEE WEKEN

Gerard Holthuis, Nederland, 1987, 19 minuten.

"Tot over twee weken" is het verhaal van Pim, een ex-psychiatrische patiënt die zelf ontslag heeft genomen uit een inrichting en wiens belangrijkste doel is niet opnieuw te worden opgenomen. Hij woont alleen in een flat, gebruikt verschillende medicijnen en heeft tot dusver tevergeefs geprobeerd aan een blijvende baan te komen. Wel werkt hij als vrijwilliger voor de werkgroep kleinschalige psychiatrische voorzieningen in Den Haag. Hij vertelt hoe verschrikkelijk moeilijk het is om het na de totale verzorging in de inrichting in je eentje verder te moeten doen. Daar kun je via resocialisatie en therapieën nauwelijks op worden voorbereid. Hij vertelt over zijn kluzenaarsbestaan in de eerste weken na zijn ontslag. Door het medicijngebruik voelt hij zich gauw moe en versuft, maar zonder medicijnen durft hij het nog niet aan. Hij voelt zich, zoals iemand in de film zingt "te gek voor hier en te goed voor daar", en is zich bewust van zijn wankel evenwicht. Gemaakt in opdracht van Werkgroep Kleinschalige Psychiatrische Voorzieningen, Den Haag.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ ontslag

TUSSEN INRICHTING EN MAATSCHAPPIJ (3 delen)

Deel 1: Narinder en Wanda

Deel 2: Pim en Anneke

Deel 3: Gert en Tineke

Martijn Melsert, Nederland, 1999, 3x25 min. of verkorte versie (30 minuten).

Tussen inrichting en maatschappij is een videoband over beschermd of begeleid wonen, wat in de psychiatrie wordt gezien als een brug tussen inrichting en maatschappij. In deze videoband worden zes psychiatrische patiënten geportretteerd die in een beschermende woonvorm proberen weer een plek in onze samenleving te veroveren en hun handicap te accepteren. De film geeft de praktijksituatie weer in een zestal verschillende woonhuizen in het land, waar gemiddeld vier tot zes bewoners met elkaar samenwonen. Ze krijgen daarbij professionele ondersteuning en begeleiding bij hun dagelijkse activiteiten, hun sociale contacten en hun relaties. De meeste patiënten hebben een voorgeschiedenis in de psychiatrie en vaak een (langdurige) opname achter de rug. Via de beschermende woonvorm proberen ze, onder begeleiding, weer een zo zelfstandig mogelijk leven op te bouwen. Dat dit niet altijd even gemakkelijk gaat, wordt duidelijk uit de beelden. De een kan zich redelijk goed zelf redden en staat op de drempel van volwassenheid, terwijl voor de ander intensieve begeleiding voorsnog onontbeerlijk is. De eigen verantwoordelijkheid is lastig en vooral het nakomen van afspraken tussen bewoners blijkt nogal eens problemen op te leveren. Het is nuttig wanneer er dan kan worden teruggevallen op de begeleider. Hoewel in de film de patiënten centraal staan, komen ook hun begeleiders regelmatig in beeld. Daardoor wordt goed zichtbaar wat de wisselwerking is tussen patiënt en hulpverlener.

De film werd gemaakt in opdracht van de vereniging GGZ Nederland en de verschillende Regionale Instellingen voor Beschermd Wonen (RIBW's).

TUSSEN ONS

Yvo Janssen en Joke Treffers, Nederland, 1994, 52 minuten.

'Werken met mensen met een schizofrenie', is de ondertitel van deze voorlichtingsfilm, die speciaal bedoeld is voor verpleegkundigen (in opleiding). Het accent ligt op een viertal verschillende praktijksituaties om de verschillen per setting en per patiënt zichtbaar te maken. De opvang en begeleiding bij een eerste opname is anders dan bij revalidatie, langdurig verblijf of ambulante hulpverlening en ook de niveaus van schizofrenie kunnen verschillen. In de film wordt over de schouders van verpleegkundigen meegekeken bij bezoeken aan vier verschillende instellingen. Zo gaat Reinoud op bezoek in een open verblijfsafdeling met chronisch psychiatrische patiënten. Hij leert er hoe met behulp van een behandelplan gewerkt wordt aan de individuele mogelijkheden van de patiënt, hoe de dagbesteding van patiënten eruit ziet en wat de verandering zijn met vroeger. Het volgende praktijkvoorbeeld betreft een revalidatie-afdeling. Floor loopt er stage om meer te weten te komen over schizofrenie. Centraal in de behandeling staat psycho-educatie: inzicht verschaffen in de ziekte en de gevolgen. Ze praat erover met verpleegkundigen en patiënten en ook over de voorbereiding op een zelfstandige of een beschermde woonvorm. Het derde voorbeeld is de opnameafdeling van de adolescentenkliniek van het AMC. Verpleegkundige Riet loopt er een dagje mee en merkt dat ook hier psycho-educatie een belangrijke rol speelt en daarnaast zaken als cognitieve revalidatie, sociale vaardigheidstraining, ergotherapie en sport. De film besluit met een situatieschets van het werken met schizofreniepatiënten bij de afdeling Sociale Psychiatrie van een Riagg. De camera gaat mee op huisbezoek met SPV-er Gosse die met zijn meestal zelfstandig wonende cliënten praat over het belang van medicijnen. Ook bij de ambulante hulpverlening blijken medicatie en psycho-educatie een sleutelrol te vervullen. Goede, regelmatige begeleiding en soms zelfs 'bemoeizorg' zijn noodzakelijk om te voorkomen dat mensen decompenseren.

Trefw.: psychiatrische behandeling/ verpleegkunde b/ schizofrenie/ voorlichtingsmateriaal

TWINTIG

Pieter Visschers, Nederland, 1997, 30 minuten.

In deze aflevering van de televisieserie 'Het andere gezicht' speciale aandacht voor depressie bij jongeren. Onzekerheid, faalangst, schuldgevoel, somberheid, het zijn allemaal verschijnselen die horen bij depressieve gevoelens. Voor veel twintigers is het moeilijk om over dit soort gevoelens te praten. Het past niet in het plaatje van jong zijn en gelukkig zijn. Christina (23) heeft op het eerste gezicht alles mee in het leven. Ze ziet er goed uit, is intelligent, heeft een leuke vriendin en ook nog muzikaal talent. En toch kampt ze al jaren met gevoelens van faalangst en onzekerheid en voelt zich af en toe erg somber. Na vijf jaar is ze gestopt met haar studie, haar relatie en haar therapie. Sindsdien zoekt ze naar nieuwe wegen om haar leven een zinvolle invulling te geven.

Trefw.: depressie/ jong-volwassenen/ adolescenten

UIT DE WAR

Nederland, 1986, 30 minuten.

In dit televisieprogramma vertelt een vrouw over de moeilijkheden die ze na enkele crisisopnamen ondervond bij haar terugkeer in het 'normale' leven. Maandenlang voelde ze zich als gevolg van de nawerking van haar medicijnen uitgeblust. De klap van de opname dwong haar erover na te denken hoe het zover had kunnen komen en wat er in haar leven moest veranderen. Het duurde even voordat ze in staat was de beslissing te nemen om van haar man te scheiden, en om met mensen uit haar omgeving te praten over de periode voor haar opname. Niet alle reacties liepen over van begrip, toch is het bevredigender dan zwijgen. Van de psychiatrische patiënt bestaat het beeld: eens een gek, altijd een gek. Linda Horn van de Stichting Pandora vertelt hoe dit beeld doorwerkt in het dagelijks leven. Men verliest er zijn baan door; er wordt naar een psychiatrisch verleden gevraagd bij sollicitaties, en zelfs bij het aanvragen van een rijbewijs. Die afwerende houding maakt terugkeer in de maatschappij extra moeilijk voor de ex-psychiatrische patiënt.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ ontslag/ integratie

UIT HET LEVEN GEGREPEN – Serie (5 delen)

Froukje Bos, Nederland, 1992.

Hoe beleven ex-psychiatrische patiënten hun terugkeer in de samenleving? Waar lopen zij tegenaan? Hoe overleven zij? Daarover gaat de serie 'Uit het leven gegrepen'. Aan de totstandkoming van deze reeks filmportretten is drie jaar van research voorafgegaan. Daarna werd een aantal personen gedurende langere tijd met de camera gevolgd om een beeld te geven van hun bestaan. Aan bod komen zowel positieve als negatieve kanten van hun leven. De serie bestaat uit vier individuele portretten van mensen met psychische problemen en een groepsportret van een aantal mannen in een opvanghuis voor dak- en thuislozen. 'Uit het leven gegrepen' is vooral bedoeld voor mensen die werkzaam zijn in sectoren als gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ resocialisatie/ levensomstandigheden/ thuislozen

UIT HET LEVEN GEGREPEN - 1. WIM : DE VLUCHT NAAR ZEE

Froukje Bos, Nederland, 1992, 48 minuten.

Wim (getrouwd, twee kinderen) was 32 toen hij overspannen raakte en in een psychiatrisch ziekenhuis belandde. Een reeks behandelingen volgde. Nu, op zijn 48ste, lukt het hem zijn levensgeschiedenis onder ogen te zien en weet hij een zeker evenwicht in zijn bestaan te vinden. Inmiddels zit hij al geruime tijd in de WAO en is zeer actief binnen verschillende vormen van vrijwilligerswerk. De film besteedt vooral aandacht aan de gevolgen van Wims verleden voor zijn dagelijkse leven en dat van zijn gezin.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ resocialisatie

UIT HET LEVEN GEGREPEN - 2. EDDY : EINDELOZE EEUWIGHEID

Froukje Bos, Nederland, 1992, 45 minuten, video, huur f 35,-, koop f 85,-.

Eddy is een 39-jarige, alleenstaande oud-biologiestudent. Tijdens zijn militaire diensttijd krijgt hij plotseling psychische problemen die geleidelijk aan steeds ernstiger worden. Het gevolg is een mislukte studie en een regelmatig verblijf in allerlei psychiatrische inrichtingen. Wanneer hij niet opgenomen is, werkt Eddy op vrijwillige basis bij een fietsenwerkplaats. Daarnaast schrijft Eddy gedichten waarin hij uiting geeft aan de dagelijkse strijd die hij moet leveren tussen de drang een eind aan zijn leven te maken en de wens toch te overleven en het beter te krijgen.

Tijdens de Nederlandse Filmdagen in 1993 genomineerd voor een Gouden Kalf.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ arbeidsrehabilitatie/ resocialisatie

UIT HET LEVEN GEGREPEN - 3. PYTHIA : DE VUURPROEF

Froukje Bos, Nederland, 1992, 41 minuten.

Vlak voor haar eindexamen aan de middelbare school wordt Pythia (34) psychotisch. Een half jaar verblijft ze in een psychiatrisch ziekenhuis. Ze krijgt weer een psychose vlak voor haar afstuderen aan de universiteit. Ze wil zich niet laten opnemen omdat haar eerste ervaring met de opname een slechte was. Mede dank zij haar vriendenkring wordt ze de problemen zonder opname de baas. Na haar afstuderen ziet ze zich geplaagd voor een dilemma: ga ik werken of eerst uitzoeken wat er eigenlijk met mij aan de hand is? Ze kiest voor het laatste en gaat in dagbehandeling.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ resocialisatie/ deeltijdbehandeling

UIT HET LEVEN GEGREPEN - 4. TOOS : HET OVERKOMT JE

Froukje Bos, Nederland, 1992, 45 minuten.

Toos is een 50-jarige vrouw, moeder van twee volwassen kinderen. Zij werkt in een bibliotheek. Tien jaar geleden is Toos gescheiden. De scheiding was voor haar een traumatische ervaring. De verantwoordelijkheden van het alleen voor een gezin moeten zorgen vielen haar zwaar. Om een gezin te kunnen onderhouden ging ze meer werken. Haar gedrag werd steeds drukker en vreemder. Op een zeker moment bevond Toos zich in de isoleercel van een psychiatrisch ziekenhuis. Vier keer is ze opgenomen geweest en nu, vier jaar na de laatste opname, gaat het weer wat beter.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ resocialisatie

UIT HET LEVEN GEGREPEN - 5. LEVENSLIED

Froukje Bos, Nederland, 1991, 98 minuten.

'Levenslied' bestaat uit een groepsportret van een aantal mannen in het pension voor dak- en thuislozen De Walenburg in Amsterdam. Mensen die leven aan de rand van de samenleving en die om uiteenlopende redenen in de problemen zijn geraakt. In hun eentje kunnen ze het vaak niet redden, daarom zoeken ze steun bij elkaar of bij meneer Meijer, hun steun en toeverlaat in De Walenburg. De film volgt een vijftal personen min of meer op de voet. Zoals Roberto, de prater, die zulke prachtige toespraken kan houden, gek is op muziek en vrouwen, maar die er niet in slaagt om alleen te gaan wonen in een flatje. In het kielzog van Roberto is ook vaak Ron te vinden, altijd opgeruimd en lachend en een van de bindende figuren in de groep. Steeds bereid om te helpen, met iemand mee te gaan naar het spreekuur van de Riagg, of bijvoorbeeld samen met meneer Meijer op bezoek te gaan bij Kees, die in een inrichting zit. Cineaste Froukje Bos volgde de mannen in hun dagelijkse doen en laten in en rond De Walenburg. Ze filmde de alledaagse rituelen, maar ook bijzondere gebeurtenissen zoals de sinterklaasviering met de Joodse gemeente, waarbij meneer De Vries voorzichtig laat weten

dat zijn grootste wens is dat hij zo graag besneden wil worden. En dat gebeurt dan ook, tot grote vreugde van hemzelf en zijn medebewoners in De Walenburg.

Een vermakelijk intermezzo is het uitstapje van de groep naar Mallorca. Een bizar gezelschap dat op het strand onwennig uit de kleren gaat. In ruim anderhalf uur slaagt Froukje Bos erin om een levendig beeld te schetsen van deze groep 'outcasts'. Een bont gezelschap van totaal verschillende individuen die allemaal zo hun eigenaardigheden hebben. Niet-alledaagse mensen die op het eerste gezicht wat vreemd overkomen omdat ze 'anders' zijn, maar die zeker niet abnormaal of zielig zijn. Tijdens de Nederlandse Filmdagen 1992 onderscheiden met het Gouden Kalf voor de beste documentaire.

Trefw.: thuislozen/ opvangcentra/ psychiatrische patiënten

UNCLE MIKE IS COMING TOT STAY

Engeland, 20 min., film, Engels gesproken.

In twee fragmenten van 10 minuten wordt uitgebeeld hoe een gezin met twee opgroeiende kinderen reageert op het feit dat zij een oom te logeren krijgen, die uit een "Mental Home" komt. Duidelijk is dat eigen angsten worden geprojecteerd op die logé, die als ieder mens zijn eigenaardigheden heeft, die overigens niet eigenaardiger zijn dan het gedrag van de gezinsleden zelf. De film besluit met een gesprek van tieners over "gekken" en "gek zijn".

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische ziekenhuizen

VAN BINNEN VOGELVRIJ

Robbert Baars, Nederland, 1992, 60 minuten.

'Van binnen vogelvrij' is een documentaire over jongeren in de therapeutische woongemeenschap Conradok in Wassenaar. Hun leeftijd varieert van zestien tot twintig jaar. Conradok is een jeugdafdeling van algemeen psychiatrisch ziekenhuis de Robert Fleury Stichting. Het zijn jongeren met een complexiteit aan traumatische ervaringen, waardoor zij op een gegeven moment geen raad meer met zichzelf wisten. Jongeren die door ambulante instellingen als een RIAGG niet verder geholpen konden worden, omdat de hulpverlening daar te incidenteel is. Door problemen thuis kwamen de jongeren niet op een gebruikelijke manier door hun puberteit en adolescentieperiode heen. Hun verleden maakt het voor hen extra moeilijk in het heden.

Aan de hand van de verschillende levensverhalen wordt een beeld geschetst van de gang van zaken in Conradok: de dagelijkse omgang tussen jongeren en stafmedewerkers, de therapieën, de lol, maar ook de angsten en de moeilijkheden. Langzaam helen de wonden. De littekens zullen altijd blijven, maar na een eerste intensieve behandeling van twaalf tot twintig maanden durven de jongeren in de meeste gevallen toch weer de maatschappij in te stappen om opnieuw het leven te proberen.

Trefw.: kinder- en jeugdpsychiatrie/ therapeutische gemeenschappen

VAN WAAN TOT WERKELIJKHEID

Gerard d' Olivat, Nederland, 1985, 50 minuten.

"Van waan tot werkelijkheid" is een film over medicijngebruik in de psychiatrie. Na algemene informatie en beelden van vroegere behandelingsmethoden, wordt in een geënceneerde situatie een psychose in beeld gebracht. Een jonge vrouw komt geestelijk steeds meer in een crisissituatie terecht en moet uiteindelijk worden opgenomen in een inrichting. Door haar antipsychotische middelen te geven nemen haar angsten en hallucinaties wel af, maar de bijwerking van de medicijnen zorgen voor nieuwe problemen. Daarmee is het probleem neergezet en kan vervolgens in zijn algemeenheid worden ingegaan op de voor- en nadelen van medicijngebruik. Duidelijk wordt dat het ideale medicijn zonder bijwerkingen

nog moet worden uitgevonden, maar dat de neuroleptica de behandeling van psychiatrische patiënten in ieder geval een stuk vooruit hebben geholpen. Gemaakt in opdracht van Janssen Pharmaceutica.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ geneesmiddelen

VER HEEN

Adriaan van Dis, Nederland, 1989, 25 minuten (matige beeldkwaliteit).

Professor doctor Piet Kuiper was tweeëntwintig jaar hoogleraar in de psychiatrie en de psychopathologie. Een man die talloze jonge psychiaters heeft opgeleid. Daarnaast was hij één van de bekendste Nederlandse psycho-analytici en schreef verschillende boeken, waaronder het leerboek 'Hoofdsom der psychiatrie'. Begin 1989 verscheen van zijn hand het boek 'Ver heen', een literair verslag van de ernstige psychotische depressie, waar hij in 1983, kort voor zijn pensioen, terecht was gekomen. Deze videoband is een registratie van het gesprek dat schrijver en interviewer Adriaan van Dis met hem had over het boek en vooral de depressie die hem een aantal jaren parten heeft gespeeld. Hiervoor is hij met tussenpozen vijf jaar opgenomen geweest. Kortom, de psychiater als patiënt die vertelt hoe erg het is om in een diepe depressie terecht te komen. In zijn geval leidde een virusinfectie, langdurige lichte koorts en angst voor dementie, tot psychotische gedachten, waarin hij zelfs zijn dochter wilde vermoorden. Hij werd in de Valeriuskliniek, door zijn voormalige leerlingen, behandeld met alle mogelijke antidepressiva. Hij dacht zelfs aan electroshock -iets waar hij als psychiater altijd fel tegen was geweest- om uit de depressie te raken.

Uitvoerig wordt met Van Dis doorgepraat over de mogelijke oorzaken van de depressie en de hel waar je als patiënt doorgaat. Ook vertelt hij over het gevaar dat zijn gedrag opleverde. Hoe hij in Bloemendaal 's nachts uit woede een broeder bij de keel had gegrepen en zelf om extra bewaking vroeg. Met behulp van de zwaarste medicijnen en langdurige therapieën wist hij op de duur zijn depressie te overwinnen en zag hij opeens weer 'licht tussen de bomen'. Vier weken later was de depressie voorbij en was Kuiper naast hoogleraar in de psychiatrie ook ex-psychiatrische patiënt.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ psychiaters/ depressie/ persoonlijkheden/ interviews(vorm)

VERBORGEN TRIESTHEID

Sherman R. de Jesus, Nederland, 1990, 27 minuten.

'Verborgene triestheid' is een film met authentieke levensverhalen van meisjes van tussen de 15 en 20 jaar met Anorexia of Boulimia. Eetstoornissen die vaak het gevolg zijn van een dieperliggend (psychisch) probleem. Ondanks het feit dat behandeling niet eenvoudig is, blijkt een volledige genezing mogelijk. Een vroegtijdige herkenning en erkenning van de problematiek is daarbij onontbeerlijk. De film begint met een kringgesprek met vijf meisjes die in een psychiatrisch centrum worden behandeld vanwege hun eetstoornissen. Tussendoor zien we beelden die de verhalen inkleuren en tot leven brengen. Judith, één van de geïnterviewde meisjes, vertelt over haar eetbuien als gevolg van stress tijdens haar studie. Een ander brengt het in verband met je rot en minderwaardig voelen. Ook de situatie thuis wordt regelmatig genoemd. Soms worden de situaties in de film nagespeeld, terwijl op de geluidsband het authentieke verhaal doorloopt, zoals bij een meisje dat vertelt over haar eerste ziekenhuisopname, na talrijke tevergeefse pogingen om er zelf vanaf te komen. Een ander vertelt over haar behandeling in een psychiatrische kliniek en kijkt nu met verbazing naar de foto's van zichzelf uit de periode dat ze extreem mager was. Ze kan er nu zelf om lachen en is evenals de andere meiden uit de film positief over de toekomst. De film is speciaal bedoeld voor middelbare scholieren in de leeftijd van 15 t/m 18 jaar en gemaakt in opdracht van de Stichting Anorexia Nervosa, ter preventie van deze aandoeningen.

Trefw.: anorexia nervosa/ boulimia nervosa/ eetstoornissen

VERBORGEN LEED 1: EETSTOORNISSEN

Philip Martijn, Nederland, 1996, 55 minuten, Nederlands gesproken.

'Eetstoornissen' is de eerste aflevering uit de televisieserie 'Verborgen leed'. In deze uitzending wordt aandacht besteed aan drie typen van eetstoornissen: anorexia nervosa (weigeren van voedsel), boulimia nervosa (vreetbuien, braken en laxeren) en binge eating disorder (vreetbuien). Presentatrice Vivian Boelen praat in de studio en op locatie met mensen die lijden aan deze eetstoornissen. Tevens vertellen familieleden wat de ziekte voor het gezin betekent. Psychiater Aad Terwolde levert commentaar op de gesprekken en geeft aanvullende informatie over kenmerken, oorzaken en behandeling. Andere deskundigen die aan het woord komen zijn Thea Spanjes, therapeute eetstoornissen, en Iris van Schothorst, jeugdpsychiater in het AZU. Het verhaal van Gitta wordt geschetst, die tevergeefs in een jeugdkliniek is behandeld maar nu weer thuis zit. Haar moeder probeert intussen steun te vinden bij een moedergroep van de Anorexiastichting. Door middel van een test kunnen kijkers beoordelen of ze zelf mogelijkwijs aan een eetstoornis lijden. (De in de uitzending genoemde telefoonnummers zijn niet meer van toepassing.)

Trefw.: eetstoornissen

VERBORGEN LEED 2: DWANGSTOORNISSEN

Philip Martijn, Nederland, 1996, 55 minuten.

'Dwang' is de tweede aflevering uit de televisieserie 'Verborgen leed'. Deze aflevering is gewijd aan dwangstoornissen: mensen die een groot deel van hun dag vullen met vaste rituelen en dwangmatige handelingen; uiteenlopend van het tellen van lantaarnpalen op straat tot het uitvoeren van bepaalde handelingen binnen een bepaald tijdsbestek. Het gevolg van de dwang is dat mensen er angstig en depressief van kunnen worden en zelfs levensmoe. Presentatrice Vivian Boelen praat in de studio met mensen die last hebben gehad van een dwangstoornis. Ze wordt terzijde gestaan door psychiater Paul Wisman die de gesprekken van deskundig commentaar voorziet. Hij vertelt iets over de kenmerken van dwanggedachten (obsessies) en dwanghandelingen (controledwang, teldwang etc.) en wat er aan te doen is (medicijnen en/of psychotherapie). Smetvrees komt specifiek ter sprake in de persoon van Ine die vijftien jaar lang haar man en zoon terroriseerde met haar nimmer aflatende drang tot schoonmaken en wassen. In de uitzending is ook een test opgenomen waarin de kijker zelf kan beoordelen in hoeverre hij al dan niet last heeft van een dwangstoornis. (De in de uitzending genoemde telefoonnummers zijn niet meer van toepassing.)

Trefw.: obsessief-compulsieve stoornissen

VERBORGEN LEED 3: FOBIEËN

Philip Martijn, Nederland, 1996, 55 minuten.

Aflevering 3 uit de televisieserie 'Verborgen leed'. In deze aflevering wordt aandacht besteed aan verschillende vormen van fobieën zoals vlieg angst, hoogtevrees, lift angst, agorafobie (pleinvrees), arachnafobie (spinnenvrees), geluids fobie (angst voor knallen) en overgeeffobie. In de studio praat presentatrice Vivian Boelen met mensen die last hebben van een fobie. Ze zocht ook mensen thuis op die niet naar de studio durfden te komen, zoals Marianne die al vier jaar thuis zit vanwege straatvrees en voor wie het leven een hel is geworden. Marianne vertelt over de paniekaanvallen, het zweten en de hartkloppingen die bij een fobie horen en die er toe kunnen leiden dat je eenzaam, ongelukkig en depressief wordt. Psycholoog Jac Hoevenaars geeft deskundig commentaar op de ervaringsverhalen en vertelt hoe fobieën behandeld kunnen worden (bijvoorbeeld door gedragstherapie). Ook de belasting voor de partner komt ter sprake. De kijker kan aan de hand van een test bepalen of hij zelf last heeft

van een fobie. (De in de uitzending genoemde telefoonnummers zijn niet meer van toepassing.)

Trefw.: fobieën/angsstoonissen

VERBORGEN LEED 4: DEPRESSIES

Philip Martijn, Nederland, 1996, 55 minuten.

Aflevering 4 uit de televisieserie 'Verborgen leed'. In deze uitzending aandacht voor depressie, een aandoening waar één op de twintig Nederlanders last van heeft. Presentatrice Vivian Boelen praat met psychiater Monike Thunissen en met een vijftal mensen die lijden of geleden hebben aan een depressie. Bij de één duurde het jaren voor de depressie echt 'zichtbaar' werd en bij de ander ontstond de depressie na het einde van een relatie en de dood van een vriendin. Een derde kreeg plotseling onverklaarbare huilbuien en een vierde heeft vooral in het voorjaar en het najaar last van depressieve buien. Allemaal klagen ze over het gevoel van leegheid, het gebrek aan energie en de neiging om alleen maar op bed te blijven liggen. Uit de gesprekken blijkt dat een succesvolle bestrijding van depressie mogelijk is met behulp van medicijnen en psychotherapie. Kort wordt ingegaan op Gestalttherapie en psychomotorische therapie. Feit is dat depressie steeds beter behandelbaar is, aldus psychiater A. van Dantzig, die nog heeft meegemaakt dat er alleen valeriaandruppels werden voorgeschreven. Wel blijkt dat de ziekte nog steeds moeilijk herkenbaar is, zoals in het geval van Berend wiens vader - die zelf psychiater is - pas in een laat stadium doorkreeg dat zijn zoon een depressie had. In de uitzending is een test opgenomen waarmee de kijker kan beoordelen of hij zelf aan een depressie lijdt. (De in de uitzending genoemde telefoonnummers zijn niet meer van toepassing.)

Trefw.: depressie

VERPLEEGKUNDIGEN IN DE PSYCHIATRIE

Mary Benjamins en Erik de Boer, Nederland, 1991, 30 minuten.

In deze videofilm vertellen vijf B-verpleegkundigen over hun werk en wat ze daarin leuk en moeilijk vinden. Ze vertellen hoe het is om voortdurend met onaangepast of juist heel herkenbaar gedrag in aanraking te komen en hoe ze ingrijpende gebeurtenissen als bijvoorbeeld agressie of zelfdoding van een patiënt verwerken. Hun rol in de behandeling van een patiënt komt ter sprake, evenals hun deskundigheid en de verandering en uitbreiding van hun taak. In de film volgen de vijf geïnterviewde verpleegkundigen een bijscholingscursus. In deze cursus worden onder leiding van een trainer situaties nagespeeld die met grote regelmaat voorkomen. De patiënten worden hierbij gespeeld door acteurs. 'Verpleegkundigen in de psychiatrie' is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in het werk van psychiatrisch verpleegkundigen.

Trefw.: verpleegkundigen/ verpleging/ psychiatrie

DE VERPLEGING IN BEWEGING : METHODISCH NAAR KWALITEIT

Henny Strijbos, Nederland, 1993, 45 minuten.

Informatieve documentaire over het in de psychiatrische kliniek "Reinier van Arkel" te Vught en Den Bosch ontwikkelde 'verpleegkundig dossier'. Bij de ontwikkeling hiervan werden de aldaar werkende verpleegkundigen direct betrokken. Het dossier bestaat uit twee delen. Het eerste deel is opgebouwd uit standaardwerkbladen die betrekking hebben op de vijf fasen van het verpleegproces: 1) algemene informatie 2) verpleegkundige probleemstelling 3) planning 4) uitvoering 5) evaluatie. Het tweede deel bestaat uit niet-standaardwerkbladen die naar eigen inzicht worden toegevoegd. Het verpleegkundig dossier dient ter ondersteuning van het methodisch werken volgens het model 'integrerende verpleegkunde', wat wil zeggen dat een

verpleegkundige de verantwoordelijkheid krijgt over een hem toegewezen patiënt en procesmatig te werk gaat volgens de vijf fasen van het verpleegproces. De film geeft voorbeelden van de gang van zaken in de praktijk en laat uitgebreid positieve en negatieve reacties horen van verplegenden en inhoudsdeskundigen op het gebruik van het dossier.

Trefw.: verpleging/ verpleegplannen/ psychiatrische ziekenhuizen/ kwaliteit van de zorg

DE VOGELS EN HET MES

Jan van Venrooy, Italië/Nederland, 1981, 60 minuten, Nederlands ondertiteld (matige beeldkwaliteit).

Sinds het eind van de zestiger jaren werd mede door de ideeën van de hervormingsgezinde psychiater Basaglia, het gezicht van de Italiaanse psychiatrie radicaal veranderd. Centraal in deze videoproductie staan de gebeurtenissen in de psychiatrische inrichting in Arezzo, waar na 1970 de hervormingen elkaar in snel tempo opvolgden. De poorten van de inrichting gingen plotseling wijd open, gesloten afdelingen werden opgeheven en dwangmiddelen afgeschaft. Daarnaast kreeg de patiënt tal van democratische rechten ten aanzien van het reilen en zeilen in de inrichting. De film geeft een momentopname van de nieuwe situatie. Personeelsleden en patiënten vertellen over de veranderingen in de inrichting en via straatinterviews wordt ook de mening van de burgers van Arezzo gepeild. In tien jaar tijd blijken vijfhonderd patiënten te zijn teruggekeerd in de maatschappij. Hoe reageert de omgeving daarop en hoe worden ze begeleid? Verder is in de film een voorbeeld te zien van een Casa Familia, een woongemeenschap van ex-inrichtingspatiënten.

Zie ook de film "En plotseling sta je buiten".

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen/ deinstitutionalisering/ Italië/ democratische psychiatrie

VOOR GEK GEHOUDEN

Hans Fels e.a., Ned., 1982, 40', video. (halverwege de videoband valt het geluid even weg!).

"Voor gek gehouden" is een voorstudie voor een langere film over de geschiedenis van de psychiatrie en tegelijk een studie van de verschillen tussen documentaires en speelfilms over psychiatrie. De film bevat authentiek beeldmateriaal van behandelmethoden in de dertiger jaren (arbeidstherapie, insulineshockbehandeling) en de veertiger en vijftiger jaren (de eerste experimenten met elektroshocktherapie). De beelden van de gestichten van vroeger weerspiegelen ordelijkheid en vreedzaamheid. Er wordt veel gewandeld en gespeeld en alles lijkt volkomen onder controle. Zelfs in de beelden van de jeugdpsychiatrische kliniek "Amstelland" in Santpoort uit het begin van de zeventiger jaren, zijn die elementen terug te vinden, al is de behandelwijze verlegd van het doen naar het denken en wat dan heet, het "zinnig aanwezig zijn". Een meer realistisch beeld komt naar voren uit de fragmenten van speelfilms (TE GEK OM LOS TE LOPEN, TOESTANDEN, KEEFMAN, KIND VAN DE ZON), waarin een veel kritischer beeld wordt opgeroepen van de psychiatrie in de jaren zeventig.

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische ziekenhuizen/behandelmethoden

VROUW: JE KUNT ER WEL GEK VAN WORDEN

Rob van der Linden, Nederland, 1982, 40 minuten.

Discussieprogramma over specifieke vrouwenproblemen. Door discussieleidster Shireen Stroker vragen gesteld aan een panel van deskundigen en een aantal vrouwen die vertellen over hun praktijkervaringen. Het panel bestaat uit Constance Hemker-Boer (psychiater), Agnes Verheggen (stichting Balsemien; Vrouwen helpen vrouwen), Kees Hoogduin (psychiater) en Karel Gill (huisarts). Aan de orde komen onder meer de ervaringen van vrouwen in vrouwengroepen (VIDO), psychosociale problemen, de behandeling door

mannelijke therapeuten, psychiaters en binnen psychotherapeutische gemeenschappen. Daarnaast praten de pannelleden over de mogelijkheden van hulpverlening (medicijnen, therapieën) bij bepaalde probleemgebieden.

Trefw.: vrouwen/vrouwenhulpverlening

WANDA EN NO. 63

Jaap Hendriks, Ned., 1983, 53 min., video.

"Wanda" en "No. 63" zijn respectievelijk de naam en het huisnummer van twee huizen waar (voornamelijk) ex-psychiatrische patiënten met elkaar samenwonen. Half-way homes of psychiatrische tussenvoorzieningen worden ze ook wel genoemd. Het accent in deze woongemeenschappen ligt op de eigen verantwoordelijkheid, maar waar nodig kunnen de bewoners terugvallen op de hulp en steun van begeleiders. De film bestaat voor het grootste deel uit interviews met bewoners en stafleden van de beide huizen. De meeste bewoners zeggen het liefst zelfstandig te willen wonen. De half-way homes helpen ze op de weg naar zelfstandigheid door ze weerbaar te maken en ze door praktische training weer voor zichzelf te laten zorgen. Gemaakt in opdracht van de Stichting Groenhoven in Den Bosch en de dr. J.H. Pameijer Stichting in Rotterdam.

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische ziekenhuizen/half-way house

WANTIJ

Henk Muller, Ned., 1983, 50 min., film.

Het uitgangspunt voor deze korte speelfilm is geweest te laten zien dat de scheidslijn tussen "gek" en "niet gek" niet zo scherp is als deze door velen getrokken wordt. Verder wil de film een bijdrage leveren tot het bestrijden van misverstanden omtrent psychiatrische patiënten. De film toont ons twee mensen, een moeder die al een tijdje in een inrichting zit en haar dochter die niets liever wil dan haar moeder weer "normaal" zien te krijgen. De film begint wanneer de dochter haar moeder komt halen voor een korte vakantie, een proefverlof. Samen vertrekken ze naar een vakantiebungalow op Schiermonnikoog, waar de dochter alle mogelijke en onmogelijke middelen gebruikt om tot haar moeder door te dringen en haar uit haar -zelfgekozen- isolement te halen. Dat leidt op de duur tot wanhopig en bijna "abnormaal" gedrag van de dochter, terwijl de moeder gewoon haar eigen weg gaat. Gemaakt in opdracht van de Stichting Pandora, Amsterdam.

Trefw.: psychiatrie/psychiatrische ziekenhuizen/Pandora

WAT IS ER MET MONICA? (Hva er det med Monica?)

Skjalg Omdal, Noorwegen, 1996, 21 minuten, Nederlands ondertiteld.

Een instructieve film over het herkennen van beginnende psychiatrische problemen bij jongeren. Centraal staat Monica, een middelbare scholiere die aanvankelijk sociaal, levenslustig en positief is, maar die gaandeweg verandert in een in zichzelf gekeerde tiener. Ze wordt prikkelbaar, trekt zich terug, eet minder, verwaarloost zichzelf, spijsbelt en krijgt last van slaapproblemen. Haar veranderde gedrag valt op bij vriendinnen en haar mentor, die haar adviseert naar de dokter te gaan. Daar vertelt ze dat ze 'rare gedachten' heeft en bang is om naar buiten te gaan. De huisarts verwijst haar door naar de psychiater, die haar vooralsnog slaappillen geeft. Hierna reageren twee psychiaters op de 'case' van Monica en proberen te komen tot een diagnose. De slaapproblemen en haar isolement kunnen wijzen op een beginnende psychische stoornis, waarbij het kan gaan om een depressie of een angststoornis. Gewezen wordt op de sleutelrol van de leraar en het belang van vroegtijdige interventie.

Trefw.: adolescenten/psychische problemen/interventie

WEERSTANDEN OVER DE TBS MAATREGEL

Jan van Venrooy, Nederland, 1995, 60 minuten.

'Weerstand over de TBS maatregel' is een in opdracht van de Dienst Justitiële Inrichtingen (van het Ministerie van Justitie) gemaakte film over TBS (terbeschikkingstelling). Het is een gedramatiseerde documentaire die is opgenomen in de Pompe-kliniek in Nijmegen en waarin de rollen van de bewoners worden gespeeld door acteurs. Hoofdpersoon is Mark van Vlijmen (25), die drie jaar gevangenisstraf en TBS heeft gekregen voor verkrachting en moord op zijn verloofde Petra. De film concentreert zich op de behandeling van Mark in de kliniek, de relatie met socio-therapeute Annette, die aangeeft wat wel en niet kan, de gesprekken met relatie-therapeut Stef, die de ouders in de behandeling betreft en de sessies met psychotherapeut Fred, die vooral ingaat op de achtergrond van het delict en Mark's weerstand tegen de behandeling. Die komt vooral tot uitdrukking wanneer na twee jaar de TBS wordt verlengd. Mark is het daar absoluut niet mee eens en roept de hulp van een advocaat in.

Tussen de bedrijven door wordt informatie gegeven over de stand van zaken ten aanzien van de behandeling, terwijl gaandeweg ook steeds meer duidelijk wordt over de gezinsstructuur, de moeilijke relatie tussen Mark en zijn moeder, zijn problematische omgang met vrouwen, zijn agressieve gedrag en de oorzaken die hebben geleid tot het delict, dat vanwege de spanningsopbouw in de film zo lang mogelijk onduidelijk blijft. Andere bewust ingebrachte spanningselementen betreffen de omgang met andere bewoners in de kliniek. Voor conflictstof zorgt Mark's omgang met socio-therapeute Annette, op wie hij in stilte verliefd is geworden en aan wie hij zich bijna vergrijpt. Dit incident is er mede aanleiding voor dat zijn TBS nogmaals met een jaar wordt verlengd. In dat laatste jaar is er sprake van een ommekeer en begint de behandeling zijn vruchten af te werpen.

De film eindigt met de scene waarin Mark met zijn psychotherapeut teruggaat naar de plek waar hij acht jaar eerder in een vlaag van extreme verlatingsangst zijn vriendin heeft vermoord. Hij heeft intussen geleerd de feiten onder ogen te zien en te verwerken en hetzelfde vraagt Mark daarna van zijn moeder. Pas dan is hij klaar voor een terugkeer in de maatschappij.

Trefw.: forensische psychiatrie/ tbs/ moord/ seksueel geweld/ recidive/ psychotherapie

WERK AAN DE WINKEL

Hans Kampers, Nederland, 1992, 21 minuten.

'Werk aan de winkel' is een videoprogramma over de activiteiten van de Pameijer Stichting in Rotterdam. Een steungroep van de LPR (Landelijke Koepelorganisatie van Patiënten en Bewonersraden in de Geestelijke Gezondheidszorg) maakt ieder jaar een studiereis langs verschillende instellingen en woonvormen. In november 1991 ging de studiereis naar de Pameijer Stichting. Eén van de sectoren van deze Stichting is de sociale psychiatrie waarbinnen zich de afdeling Beschermd Wonen bevindt. In de film wordt uitgebreid aandacht besteed aan de uitgangspunten van de Pameijer Stichting. Er wordt naar gestreefd mensen in zo normaal mogelijke omstandigheden te laten wonen en werken. Hierdoor wordt integratie in de samenleving bevorderd en kunnen sociale contacten worden versterkt. In de film komen een aantal mensen aan het woord die onder de hoede van de Pameijer Stichting wonen en werken. Het aanbieden van werk is een belangrijk onderdeel van het beleid. Verschillende werkprojecten van de Pameijer Stichting proberen hierin te voorzien. Er is een postservice opgezet, een cateringservice en een tweedehands kledingboetiek. Daarnaast werkt de Stichting samen met een uitzendbureau om mensen via kortdurend werk aan de slag te helpen.

Trefw.: integratie/ arbeidsrehabilitatie/ beschermende woonvormen

EEN WERKZAAM MEDICIJN

Remy Vlek, Nederland, 1988, 30 minuten.

Van je werk kun je ziek worden, ook geestelijk. Maar je wordt er ook niet beter van om zonder werk te zitten. In deze film worden een aantal mensen op de voet gevolgd die werken in kleinschalige arbeidsprojecten voor ex-psychiatrische patiënten. Projecten die binnen een psychiatrisch ziekenhuis zijn opgezet, zoals het Dieren Aanbreng Station (DAS) en de Museumtechnische Werken in Zuidlaren. Maar ook buiten het ziekenhuis zijn er arbeidsprojecten die openstaan voor mensen met een psychiatrisch verleden. Zoals de sociale werkplaats in Heerlen of het project De Schalm in Haarlem. In de film wordt gepleit voor een nieuwe benadering van de arbeidsproblemen van mensen binnen en buiten de psychiatrie, die zich onderscheidt van de traditionele arbeidstherapie. Gemaakt in opdracht van Platform GGZ te Amsterdam en Androgogisch Instituut Universiteit Groningen.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ arbeidsrehabilitatie

WIE LEERT HET WATER ZWEMMEN

Jelle Peter de Ruiter, Nederland, 1990, 25 minuten.

Een film over het belang van extra leerkrachten in het speciaal onderwijs voor de begeleiding van autistische kinderen. Eén van die kinderen is Hans, die op een school zit voor kinderen met leer- en gedragsmoeilijkheden in Alkmaar. Hoewel kinderen hier al leren lezen, rekenen en schrijven in hun eigen tempo, heeft Hans aparte begeleiding en individueel les nodig van een speciale leerkracht. Zij vertelt over de specifieke gedragen leerervaringen van autisten. Op een RIAGG in Amsterdam worden autisten getest om te zien of ze in aanmerking komen voor extra school- of thuisbegeleiding. Een kinder- en jeugdpsychiater vertelt erover.

Een tweede kind dat hierna wordt gevolgd is Henriëtte. De leerkracht van de MLKschool waar Henriëtte naar toe gaat, vertelt dat ze dingen wel tien keer moet herhalen. Ook zij heeft een individuele aanpak nodig en krijgt die een paar uur per week gewoon in de klas van een speciale leerkracht. Van dezelfde autistenbegeleidster die ook Germain van 15, die op een school voor voortgezet onderwijs zit, simpel en stapsgewijs leert koken. Zij vertelt over de noodzaak van het steeds maar trainen en herhalen van handelingen om autisten iets aan te leren. Gemaakt in opdracht van de Stichting Autisme Noord-Holland.

Trefw.: onderwijs/ autisme/ gedragsstoornissen

WONEN MET UITZICHT

Ron Kampers en Hans Kampers, Nederland, 1992, 35 minuten.

Ieder jaar brengt de Steungroep Beschermende Woonvormen van de LPR (Landelijke Koepelorganisatie van Patiënten en Bewonersraden in de Geestelijke Gezondheidszorg) een werkbezoek aan een aantal instellingen en projecten binnen de sector Beschermde Wonen. In oktober 1992 werd een werkbezoek gebracht aan de RIBW Noord-Holland/Noordwest. Tijdens dit werkbezoek maakte de Steungroep als visitatiecommissie een inventarisatie van de voorzieningen, de dienstverlening en de rechtspositie. De visitatiecommissie informeerde onder andere naar de gang van zaken in de instelling, de begeleiding, het eten, en eventuele problemen. Op een van haar bezoeken werd de Steungroep vergezeld door Erica Terpstra, Tweede Kamerlid voor de VVD. Er werden bezoeken gebracht aan Beschermende Woonvormen in Den Helder, Alkmaar en Heerhugowaard. Ook bracht de visitatiecommissie een bezoek aan Factor 2, een bemiddelingsbureau dat ondersteuning verleent aan werkzoekenden bij hun terugkeer naar de arbeidsmarkt. Sinds kort wordt ook bemiddeld voor mensen uit de Beschermende Woonvormen. Tijdens het werkbezoek van de Steungroep werd ook het Reglement voor de Onafhankelijke Klachtcommissie RIBW Noord-Holland Noordwest gepresenteerd en ondertekend.

Gemaakt in opdracht van de Stichting LPR en RIWB Noord-Holland Noordwest.

Trefw.: beschermende woonvormen/ ribw

WOUNDED SOULS (Usynlig smerte)

Lars Reinholdt Jensen en Jákup Heinesen, Denemarken, 1998, 52 minuten, Engels ondertiteld.

In deze videoband worden drie slachtoffers van martelingen geportretteerd, die uit hun land zijn gevlucht en als asielzoekers terecht zijn gekomen in Denemarken. Hier vonden ze een nieuw en veilig onderkomen, maar ze zijn nog altijd zwaar getraumatiseerd en hebben langdurige hulp nodig bij de verwerking van hun verleden. Die krijgen ze in een speciaal rehabilitatieproject voor slachtoffers van martelingen, waarin onder meer geprobeerd worden mensen van hun fysieke en hun psychische klachten af te helpen en ze hun zelfrespect weer terug te geven.

Een van de drie 'survivors' is Darsim Farham (36) een Koerdische Irakees. Hij vertelt over zijn gevangeniservaringen en de martelingen die hij heeft ondergaan. Van stokslagen op de voetzolen, tot elektrische schokken en ophangen aan de armen. Als gevolg daarvan heeft hij allerlei lichamelijke problemen, zoals blijkt uit de beelden van de oefeningen die hij doet samen met een therapeute. Daarnaast wordt hij ook behandeld van zijn angstgevoelens af te komen. Hij ziet de therapie zelf als vissen naar de feiten uit het verleden, die van hem een ander mens hebben gemaakt.

Abdo Keder (49) vluchtte in 1994 uit Ethiopië, na acht jaar gevangenis en drie maanden intensieve martelingen. Een psycholoog vertelt over de extreme angsten waar Abdo aan lijdt, zijn slaapproblemen en angstdromen. Hij gaat er wekelijks voor naar therapie, maar praten over het verleden is voor hem nog altijd moeilijk. Enkele medewerkers van het project vullen aan wat het belang is van de rehabilitatie: het wegnemen van angst en stress, wat soms gepaard gaat met nieuwe pijn bij de herbeleving van het verleden.

Himzo Sasic (43) is een uit Bosnië afkomstige moslim. Hij werd vanwege zijn religie gevangen genomen en gemarteld en vluchtte in 1993 naar Denemarken. Hij vertelt over de martelingen en de schijnexecuties en de agressie die dit nog steeds in hem veroorzaakt. Hij maakt een depressieve indruk, begrijpt nog steeds niet dat dit heeft kunnen gebeuren ('martelen omdat je een moslim bent') en heeft ook te kampen met nachtmerries. Vijf jaar na dato is hij er fysiek en mentaal nog altijd slecht aan toe en kan nog steeds niet met zijn familie praten over wat hem overkomen is.

Trefw.: posttraumatische stress-stoornis, martelingen, oorlogsslachtoffers, angst

ZERO OPTIONS: SCHIZOPHRENIA (SCHIZOFRENIE, EEN LEVEN ZONDER TOEKOMST?)

Peter Cannon, Groot-Brittannië, 1985, 52 minuten, Nederlands ondertiteld.

"Zero Options" is een kritische documentaire over het onvermogen van de psychiatrie om chronisch schizofrene patiënten adequaat te behandelen. Centraal in de film staan enkele jonge schizofrenen. Via interviews met henzelf, ouders en hulpverleners, wordt een beeld geschetst van de problemen die ze voor zichzelf en hun omgeving oproepen. Het (langdurig) gebruik van medicijnen komt aan de orde en ook hun wisselende opnames voor korte of langere tijd in psychiatrische ziekenhuizen. Ouders voelen zich vaak hulpeloos, maar hetzelfde gevoel hebben ook hulpverleners, zoals in het geval van James, een adolescente schizofreen die van de ene naar de andere inrichting wordt doorgesluisd, maar door zijn agressieve, destructieve gedrag als onbehandelbaar wordt beschouwd. Hij wordt steeds ontslagen 'in het belang van de andere patiënten die wel vooruitgang boeken'. James eindigt zijn leven onder de trein, zoals meer schizofrenen ten einde raad vaak kiezen voor suïcide, of een zwervend bestaan leiden aan de rand van de samenleving.

Trefw.: schizofrenie/ opname

ZONDER GEKHEID

Hans Quatfass, Nederland, 1997, 22 minuten.

Mensen die ooit opgenomen zijn geweest in een psychiatrische inrichting hebben het niet gemakkelijk. Ze zijn gestigmatiseerd: 'eens gek, altijd gek'. Volgens Ed Berg, oud-kamerlid en ex-psychiatrisch patiënt, zijn 'normale' mensen bang voor gekte. Dat zegt ook Hans Hilterman, die lange tijd gekken als iets engs zag, tot hij zelf last kreeg van onberedeneerde angsten en twee jaar in een inrichting terecht kwam. Wilma Boevink was tweeënehalf jaar opgenomen in het WA-huis. Zij vertelt hoe lang het heeft geduurd voor ze over haar psychiatrisch verleden dorst te praten. Voor Mieke Dijkema is een opname niets bijzonders meer. Ze werd al tien keer vanwege een psychose opgenomen - soms met geweld - en kwam vaak pas in de isoleercel weer tot haar positieven. Toch weigert zij bewust om medicijnen te gebruiken. Ze vindt dat de psychoses bij haar leven horen. Ze hoeven volgens haar geen belemmering te zijn om toch je werk te doen en thuis twee kinderen op te voeden. Allemaal vinden ze het belangrijk om over hun psychische problemen of hun psychiatrische verleden te praten. Ed Berg heeft er als voorzitter van de Stichting Pandora zelfs een stukje werk van gemaakt en Hans Hilterman is van een kantoorbaan terecht gekomen in een opleiding tot psychotherapeut. Wilma Boevink kwam in een nieuwe rol terecht als onderzoekster bij het Trimbos-instituut, maar nog altijd heeft zij het gevoel dat je soms als een beetje zielig wordt beschouwd vanwege dat psychiatrische verleden. 'Zonder gekheid' is de derde aflevering in een zesdelige serie van de RVU over 'Taboes'.

Trefw.: psychiatrische patiënten/ stigmatisering/ psychiatrie

ZORG OP MAAT

Nico Kleijnen en Jean Paul Toonen, Nederland, 1989, 23 minuten .

"Zorg op maat" is een impressie van wonen en werken in psychiatrisch centrum Vijverdal bij Maastricht. Na algemene informatie over Vijverdal en het hoofddoel van de instelling, concentreert de film zich op de vier vormen van hulpverlening die worden geboden: poliklinische zorg, kortdurende opname, langer durende opname en blijvende opname. Van alle vier wordt in een korte schets het doel aangegeven, geïllustreerd met voorbeelden uit de praktijk: een gesprek over medicatie, gezinstherapie, arbeidstherapie en creatieve therapie, het leven in een sociowoning of de blijvende, beschutte woonsituatie van een afdeling met chronische patiënten. De film geeft in zeer kort bestek informatie over het doen en laten in een psychiatrische inrichting en heeft als enig nadeel dat door het streekdialect (Limburgs) gesprekken niet altijd even gemakkelijk te volgen zijn.

De band is primair gemaakt voor eigen gebruik in Vijverdal, maar is ook informatief voor werkers in andere psychiatrische instellingen.

Trefw.: psychiatrische ziekenhuizen

Videocatalogus Trimbos-instituut 1999 (+1987-1988)

Bijgewerkt 10-4-2014